



Всеукраїнська загальнонаціональна і літературно-художня газета

# КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 37-38 (1657) П'ятниця, 18 листопада 2011 р.

Видався з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

## НА ЛЕКЦІЇ – В «УКРАЇНСЬКУ СВІТЛІЦЮ»!

ТИЖДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ПРИСВЯЧЕНИЙ ДНЮ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСЕМНОСТІ ТА МОВИ, УВІНЧАВСЯ УРОЧИСТИМ ВІДКРИТТЯМ В ОДНІЙ ІЗ СТУДЕНТСЬКИХ АУДИТОРІЙ КРИМСЬКОГО ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ МУЗЕЮ НАРОДОЗНАВСТВА – «УКРАЇНСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

Фольклорно-діалектологічна двотижнева експедиція в регіони півострова влітку для першокурсників історико-філологічного факультету Кримського інженерно-педагогічного університету за його навчальною програмою є серйозним випробуванням здобутих знань у реальних життєвих умовах, першим практичним кроком до майбутньої професії. Коли у вересні цьогорічний етнографічний студентський десант розклав у лекційній аудиторії № 172 привезені зразки старожитностей, об'єнав в один документальний фільм знятий у етнографічному відеоматеріалі про особливості лексики населення, його діалектів порівняно з літературною українською мовою в процесі дослідження місцевих традицій, звичаїв, вірувань та інших елементів народної культури, після спільнотного з викладачами аналізу на підсумковій конференції повернати їх назад на звичне місце в бабусиних скринях не захотів ніхто з практикантів.

Особливо цікаво було всім стежити за лабірінтом сюжетних композицій, переданих символічними знаками у вишиваних орнаментах різних місцевостей, на керамічних виробах. Географія їхніх адрес у процесі формування в аудиторії виставкової експозиції у вересні – жовтні з кожним новим експонатом розширювалася, перетнула межі півострова і охопила майже всю Україну. І ось нещодавно тиждень української мови, присвячений Дню української писемності та мови, увінчався



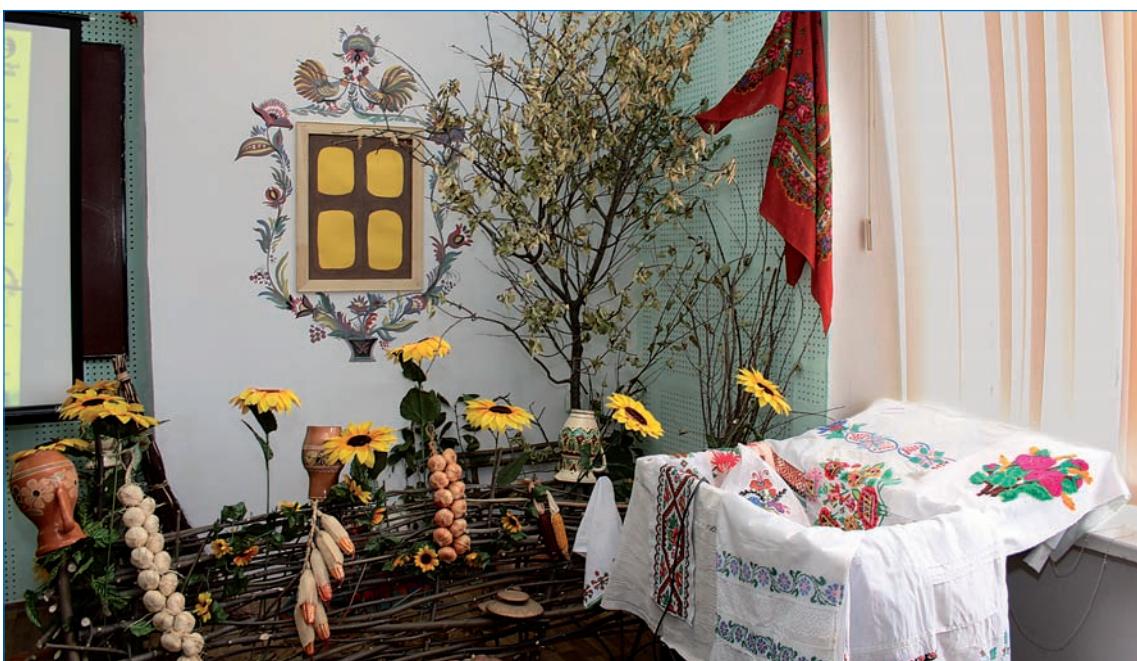
урочистим відкриттям в університеті музею народознавства.

Його гостей після традиційного для таких церемоній перерізування стрічки дівчата в українських народних костюмах зустрічали за давнім національним звичаєм хлібом-сіллю. Для ВНЗ, більшість студентів якого – кримські татари, цей традиційний вияв гостинності: протокольний – на вищому рівні та обрядовий – у повсякденному житті українського народу є складовим елементом у вивчені історії та культури Української держави, її мови.

— Кафедра української філології — одна з кращих серед ВНЗ

не лише Криму, а й усього Півдня України, — сказав перший проректор університету Ескендер Люманов. — П'ятикурсниця історико-філологічного факультету Гульнара Ільясова минулого навчального року здобула перемогу в Міжнародному конкурсі імені Т. Шевченка. Диплом лауреата їй вручено в травні минулого року на Чернечій горі у Каневі. Новий осередок народознавства в університеті, на його думку, сприятиме вдосконаленню засвоєння студентами одержаних на лекціях і практичних заняттях знань з української мови, її популяризації в Криму.

(Продовження на 7-й стор.)





## КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

**ЗАСНОВНИКИ:**  
Міністерство культури і туризму України,  
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розвитку та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

**Головний редактор**  
**Віктор КАЧУЛА**

Газета зареєстрована  
Міністерством юстиції  
України  
Реєстраційне свідоцтво  
КВ № 12042-913ПР  
від 30.11.2006 р.  
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неєуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виводити мову.

**ТЕЛЕФОНИ:**  
головного редактора -  
(0652) 51-13-24  
відділів - 51-13-25

**АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:**  
95006, м. Сімферополь,  
вул. Гагаріна, 5, 2-й пов.,  
к. 13 - 14  
e-mail: kr\_svit@meta.ua  
http://svitlytsia.criemea.ua

**Друкарня:**  
ТОВ «Мега-Поліграф»  
вул. Марка Вовчка, 12/14  
Київ, 04073

**Видавець - ДП «Газетно-журнальне видавництво**  
Міністерства культури і туризму України

**Директор**  
Олеся БІЛАШ  
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63

P/r 37128003000584  
в УДК у м. Києві  
МФО 820019  
код ЄДРПОУ 16482679  
E-mail:  
vidavictvo@gmail.com

Передплатна кампанія на видання ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури України», в т. ч. і на тижневик «Кримська світлиця», здійснюється за наступними реквізитами: вул. Васильківська, 1, м. Київ, 03040, 2 поверх, 6 корпус. Відповідальна особа за передплату - Іван Порхун.

Тел./факс  
(044) 498-23-64.

## ВЕРХОВНА РАДА УХВАЛИЛА ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ ЗАКОН ПРО ДЕКРИМИНАЛІЗАЦІЮ

Верховна Рада ухвалила у другому читанні ініційований Президентом України проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності)».

Як повідомляє кореспондент УКРІНФОРМу, за відповідне рішення проголосували 268 народних депутатів при необхідних 226. Через відмову парламен-

тарів декриміналізувати на ранковому засіданні статтю, за якою засуджено екс-прем'єра Юлію Тимошенко, представники фракції «БЮТ-Батьківщина» були відсутні на вечірньому засіданні ВР.

Як повідомляє агентство, у вівторок на засіданні парламенту народні депутати відмовилися вносити поправки до президентського законопроекту про гуманізацію деяких статей Кримінального кодексу

щодо декриміналізації статті 365, за якою засуджено Тимошенко.

Раніше Комітет Ради з питань законодавчого за- безпечення правоохоронної діяльності рекомендував народним депутатам внести поправки при розгляді законопроекту в другому читанні. Зокрема, йшлося про вилучення статті 365 із чинній редакції та заміну її іншою — статтею 365 із позначкою «3», яка передбачатиме кримінальну відповідальність за перевищення влади чи повноважень службовою особою лише у випадку корупційних дій з метою отримання вигоди.

## РЕКЛАМА ГОРІЛКИ «УКРАЇНКА» — АМОРАЛЬНА

Так вважає заступник голови Верховної Ради України Микола Томенко, про що він заявив у ефірі «5 каналу», говорячи про стратегію розвитку туризму в Україні.

За словами М. Томенка, повідомляє УНІАН, до традиційно негативного іміджу, пов'язаного із соціально-економічними та політичними негараздами, судовими процесами, додалися нові нюанси, які не з крашого боку характеризують державу. Як приклад М. Томенко назвав реклами горілки «Українка», яке, на думку політика, є не лише незаконним, а й аморальним, оскільки, крім використання слова «українка», в рекламі горілки використовують образ української жінки, одягненої в національний одяг. Віце-спікер зауважив, що важко собі уявити, щоб у цивілізованій країні на «главному» каналі рекламиався горілчаний напій з назвою, наприклад, «француженка», «італійка» чи «американка».

М. Томенко переконаний, що для того, щоб бути цивілізованою країною у туристичному сенсі, потрібно повністю змінити акценти

туристичного просування України, якими повинні стати історичні, архітектурні, природні приналежності та комфорт, безпечність і якість послуг для середньостатистичного туриста з України та з-за кордону.

## САЙТ "УКРІНФОРМ-БЛОГИ" СПРИЯТИМЕ ДІАЛОГУ

Національне інформаційне агентство УКРІНФОРМ спільно з Департаментом інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України розробили проект "Укрінформ-блоги". Його мета — сприяти діалогу між пересічними громадянами й владними структурами, надати додаткову можливість обміну думками із проблемних питань задля їх вирішення.

Новий сайт, який можна знайти в Інтернеті за адресою [blogs.ukrinform.com](http://blogs.ukrinform.com), дає змогу кожному міністру чи керівникові центрального органу виконавчої влади висловлюватися з питань соціально-економічного характеру та отримувати відгуки на них з боку користувачів. УКРІНФОРМ, у даному випадку, забезпечує виключно віртуальну платформу для такого діалогу.

пертуар театру. «Поєднуючи у своїй роботі яскраві сценічні форми і глибокий психологізм, ви несете глядачам радість спілкування з високим мистецтвом, зачлучає нас до витоків мудрості і невічереної глибини духовності», — вітаючи колектив театру, зазначив Віктор Плакіда.

**Прес-служба  
Постійного Представника Президента України в АР Крим**



## ТЕАТР ВІДЗНАЧИВ 190-РІЧЧЯ

У Кримському академічному російському драматичному театрі імені Максима Горького відбувається урочистий захід з нагоди 190-річчя від дня його заснування.

На святкуванні ювілею були присутні виконувачі обов'язки Представника Президента України в АР Крим Віктор Плакіда, заступник голови ВР АРК Григорій Іоffe, керівництво Міністерства культури АР Крим і Сімферопольської міської ради, а також Генеральний консул Російської Федерації в Сімферополі Володимир Андреев.

Будівля театру побудована за проектом одного з кращих зодчих кінця XIX — початку ХХ століття, академіка архітектури Олексія Бекетова, а його сцена пам'ятає видатних корифеїв, акторів, режисерів, композиторів, художників, драматургів, чиї імена на вікі внесені у театральний літопис. Вітальні адреси творчо-

**УВАГА: КОНКУРС!**

## «АРЕТ ДЖОУНЗ

З 14 листопада до 8 грудня 2011 року (до 21.00) проводиться конкурс для українських журналістів «Приз Гарета Джоунза». При становить 1000 доларів США, що може надаватись одному учаснику конкурсу або кільком, за рішенням журі конкурсу. Конкурс передбачає відкриті змагання для написання аналітично-публіцистичної статті на тему: «Гарет Джоунз — Роберт Дюрент — Голодомор».

Мета конкурсу: сприяти ознайомленню суспільст-

## — РОБЕРТ ДЮРЕНТІ — ГОЛОДОМОР»

ва з подіями, пов'язаними з Голодомором, підвищувати свідомість людей щодо історії Українита важливих подій минулого. Будь-який український журналіст (поняття «журналіст» трактуватиметься широко) має можливість надіслати свою статтю українською мовою для участі в конкурсі. Статті, надані для участі в конкурсі, судитимуться за критеріями:

- оригінальність,
- переконливість,
- стилістика, структуро-

## МОРСЬКА ДЕРЖАВА ВІДРОДИТЬСЯ КОРВЕТАМИ

Відродження України як потужної морської держави розпочнеться з реалізації програми «Корвет», — заявив міністр оборони України Михайло Єжель під час відвідин Військової академії в Одесі. Глава оборонного відомства нагадав, що дніми уряду своєю постанововою затвердив державну цільову оборонну програму будівництва кораблів класу «корвет» за проектом 58250. «Ця програма дозволить нам оновити та поповнити корабельний склад ВМС за рахунок кораблів, здатних виконувати завдання у віддалених районах та відкритому морі, створити сучасну систему базування кораблів і тим самим сприяти підвищенню рівня національної безпеки та захисту інтересів держави на морі».

Державною цільовою програмою «Корвет» передбачається будівництво 4 кораблів зі сходженням на воду головного з них у 2016 році. Бюджет програми складе 16,21 млрд. гривень. Перший корабель класу «корвет» буде закладений Президентом України Віктором Януковичем у травні 2011 року на Чорноморському суднобудівному заводі й отримав назву «Володимир Великий».

## ВІДНОВЛЕННЯ ИСТОРИЧНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Ідея адміністративно-територіального відмежування Балаклави від Севастополя — це підступи політиканів, вважає перший заступник голови міської держадміністрації Сергій Савенков. Проте до черги денної засідання сесії міськради, призначеної на 15 листопада, увійшла ініціатива депутата Івана Єрмакова, суть якої — адміністративно-територіальне відмежування населеного пункту Балаклава від Севастополя. Автор проекту вважає за потрібне відновити історичну справедливість, адже до 1957 року Балаклава мала статус міста. Таке розмежування дало б можливість мешканцям Балаклави через своїх обранців вирішувати питання благоустрою, а також розпоряджатися землями власного міста.

## СЕРВІС ПО-ПОЛЬСЬКИ

За місяців роботи у Севастополі польське Генконсульство видalo понад 4 тисячі шенгенських віз. З метою допомоги українським громадянам в оформленні документів з березня 2012 року у Сімферополі відкриється спеціальний візовий сервісний центр. Користуючись його послугами, громадяни збережуть час, але будуть змушені витратити, крім плати за візу — 35 євро, ще певну суму за послугу сервіс-компанії.

У 2012 році подібні сервісні центри запрацюють в Івано-Франківську, Тернополі, Рівному, Луцьку, а також у Дніпропетровську, Донецьку, Харкові, Києві, Одесі, Хмельницькому, Вінниці та Житомирі.

## ТАРИФИ, ЩО «НЕ ВПЛИСУЮТЬСЯ»

Попри те, що минулого тижня директор комунального підприємства «Севтеплоенерго» Володимир Хібиченко заявив, що комунальні тарифи у Севастополі підніматися не будуть, керівництво Севастополя готове городян до їх підвищення. За словами першого заступника голови міської держадміністрації Сергія Савенкова, «...якщо тарифи «не вплисуться» у сьогоднішню економіку держави, а я вам можу сказати, що вони не вписуються, бо ми їх дотуємо, то це, напевне, станеться. Економіка є економіка.., до того ж тарифи нам диктують з Києва національна комісія...»

## ОСВОЄННЯ НОВИХ ТЕРІТОРІЙ

11 листопада у Севастополі урочисто відкрили один з найбільших на півострові будівельно-господарський гіпермаркет «Епіцентр». У церемонії відкриття взяла участь Галина Герега — фінансовий директор мережі будівельних гіпермаркетів «Епіцентр», голова міської держадміністрації Володимир Яцуба, голова міськради Юрій Дойніков, голови районних держадміністрацій Севастополя.

В. Яцуба поздоровив представників «Епіцентру» з освоєнням нових територій, відзначивши, що київський інвестор не словами, а справами підтримує Севастополь. «Приємно, що більша частина будівельної продукції в гіпермаркеті — вітчизняного виробництва», — сказав градоначальник.

## ПОДАРУНОК ВІД НАРОДНОГО ДЕПУТАТА

Зроблено ще один крок на шляху оновлення застарілого автомобільного парку Севастопольської станції швидкої допомоги

# УКРАЇНІ ПОТРІБНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ

Президент України Віктор Янукович наголошує на важливості прийняття стратегії гуманітарного розвитку України. Про це він заявив 11 листопада під час засідання Громадської гуманітарної ради.

«Вважаю необхідним розробити механізм громадського обговорення проблем соціально-гуманітарної сфери», — зауважив Глава держави. Він висловив переконання, що ця галузь потребує підвищеної уваги, оскільки має значний вплив на загальний стан суспільства.

На думку Президента, ефективне вирішення соціально-гуманітарних проблем сприяє громадянській консолідації, культурній єдності, а також матеріальному добробуту країни.

«Слід закликати до конструктивного діалогу найширші кола українського суспільства. Залучити кращі сили та найсвітліші уми для напрацювання стратегії розвитку гуманітарної сфери», — наголосив Віктор Янукович.

Президент нагадав, що фахівці Національної академії наук уже розробили відповідний проект. Він запропонував розіслати цей документ до Академії правових та педагогічних наук, Академії мистецтв та Спілки ректорів вищих навчальних закладів України. «Прошу президії цих поважних установ організувати широке громадське обговорення стратегії», — сказав В. Янукович. За підсумками дискусії Президент запропонував розглянути проект стратегії на спільному засіданні президій зазначених установ.

«Переконаний, така робота і цей документ після доопрацювання Кабінетом Міністрів України може бути внесений як законопроект на розгляд Верховної Ради», — сказав Глава держави. Водночас він додав, що це питання вочевидь буде надто політизуватися. «Об'єднання зусиль усіх наявних інтелектуальних сил нашої країни разом із політиками дасть позитивний результат», — наголосив Президент.

\* \* \*

Перш ніж перейти до реформування законодавства у сфері збереження національної культурної спадщини, необхідно завершити її всеукраїнський аудит. На цьому наголосив Президент України Віктор Янукович під час Громадської гуманітарної ради.

## «ЦЕ ВЗАГАЛІ КРИЧУЩИЙ ВИПАДОК...»

Президент України Віктор Янукович наголошує, що кричущий випадок з будинком у Києві на вулиці Басейна, 1/2-а, в якому знаходиться приміщення видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» та Муніципальної академічної чоловічої хорової капели імені Л. Ревуцького, свідчить про необхідність внесення відповідних змін до законодавства. Як передає УНІАН, про це Глава держави сказав на засіданні Гуманітарної ради.

«Те, що трапилося з будинком, де знаходиться видавництво Малковича (Іван Малкович — власник і директор видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА») та капела ім. Ревуцького — це взагалі кричущий випадок», — сказав Президент. Він позитивно оцінив оперативне втручання у ситуацію Київської міської державної адміністрації й особисто голови КМДА Олександра Попова.

«Це дало можливість врегулювати цю ситуацію. Але я переконаний, що рівень подібних загроз для всесвітньо відомих українських історичних об'єктів, зокрема, активізація нового будівництва без урахування вимог щодо їхньої охорони вимагає вживити на державному рівні невідкладних заходів і на цьому неодноразово наголошували експерти ЮНЕСКО», — сказав Президент.

У зв'язку з цим він наголосив на необхідності внесення змін до чинного законодавства. При цьому Президент підкреслив, що ці зміни необхідно розглядати в комплексі, щоб один галузевий закон не перекреслював інші спеціальні закони.

«Слід пам'ятати, що культурна спадщина українського народу є невід'ємною частиною культурної спадщини всього людства, тому ми маємо докласти зусиль для збереження належного рівня її охорони та відродження», — сказав В. Янукович.

На його переконання, новим законом має бути чітко визначено пріоритетність вимог щодо охорони культурної спадщини над містобудівною діяльністю. За словами Президента, законом треба передбачити необхідний обсяг правових, організаційних, фінансових, економічних, наукових та інших заходів для належної охорони архітектурних пам'яток. При цьому Україна

має дотримуватися положень ратифікованих європейських конвенцій щодо охорони культурної спадщини.

За даними прес-служби КМДА, 22 серпня цього року керівник капели ім. Л. Ревуцького звернулася із заявами до Печерського районного управління ГУ МВС України в місті Києві та прокуратури Печерського району столиці, а КП «Київжилостпецплатація» склало пропис ТОВ «Тригліф» про термінове припинення проведення ремонтних робіт і відновлення до первинного стану демонтованого міжповерхового перекриття.

У жовтні КП «Київжилостпецплатація» звернулось до Господарського суду Києва з позовом до ТОВ «Тригліф» щодо припинення ремонтних робіт і відновлення міжповерхового перекриття.

8 листопада власник і директор видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» І. Малкович заявив, що приміщення видавництва і хорової капели ім. Ревуцького за адресою: вулиця Басейна, 1/2-а намагається захопити приватна фірма. За його словами, хорова капела, приміщення якої знаходиться поруч з приміщенням видавництва, ще 20 серпня цього року зазнала «криївського проникнення від сусідів знизу».

Видавець повідомив, що тоді представники приватної фірми знизу прорізали отвір площею 3 метри на 1 метр у зал хорової капели. Він зазначив, що того ж дня до приміщення викликали міліцію, роботи були припинені, й фірмі винесли пропис — залатати отвір.

Однак 8 листопада невідомі люди з приміщення тієї приватної фірми через той самий отвір потрапили до приміщення хорової капели, забарикадувались там зсередини, і почали все руйнувати. За словами І. Малковича, невідомі винесли з кімнати всі речі, зокрема й рояль. Він пояснив, що приміщення видавництва знаходиться на відстані трьох метрів через стіну від кімнати капели.

За останньою інформацією, міліція порушила кримінальну справу за фактом пошкодження приватною фірмою будинку на вул. Басейній, №1/2-а, в якому розташовані Муніципальна академічна чоловіча хорова капела ім. Ревуцького та дитяче видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА».



## «ВПЕРШЕ БЕРУТЬСЯ ПІД ЗАХИСТ НАШІ ПІСНІ, ТРАДИЦІЇ ТА ОБРЯДИ...»

**ВИСТУП МІНІСТРА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ МИХАЙЛА КУЛІНЯКА НА ГРОМАДСЬКІЙ ГУМАНІТАРНІЙ РАДІ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ 11 ЛИСТОПАДА 2011 РОКУ**

Шановний  
Вікторе Федоровичу!  
Шановні члени Громадської гуманітарної ради!

Міністерство культури спільно з Національним інститутом стратегічних досліджень завершує розробку Концепції стратегії нової культурної політики.

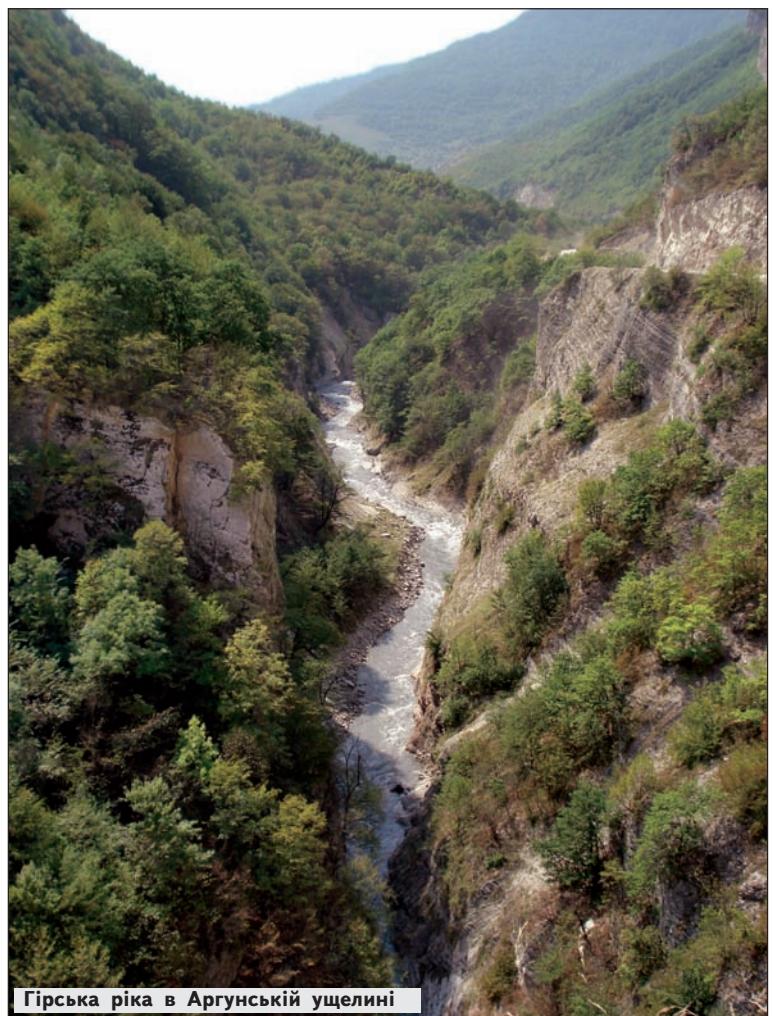
Головною тезою цієї Концепції є те, що культурна, або в її широкому тлумаченні — гуманітарна політика, є частиною державної безпеки в плані осмислення національних інтересів. Цю тезу вже було озвучено в посланні Президента в квітні цього року. Хочу зазначити, що всі напрацювання Міністерства культури України проводяться за сучасними методологіями культурної політики Ради Європи та відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Культура і розвиток».

Концепцією стратегії нової культурної політики передбачено визначення її пріоритетних напрямків, серед яких на перше місце виходить охорона культурної спадщини. Саме наші пам'ятки роблять Україну відізваною на культурній мапі Європи та світу, адже в нашій державі понад 146 тисяч нерухомих пам'яток культури.

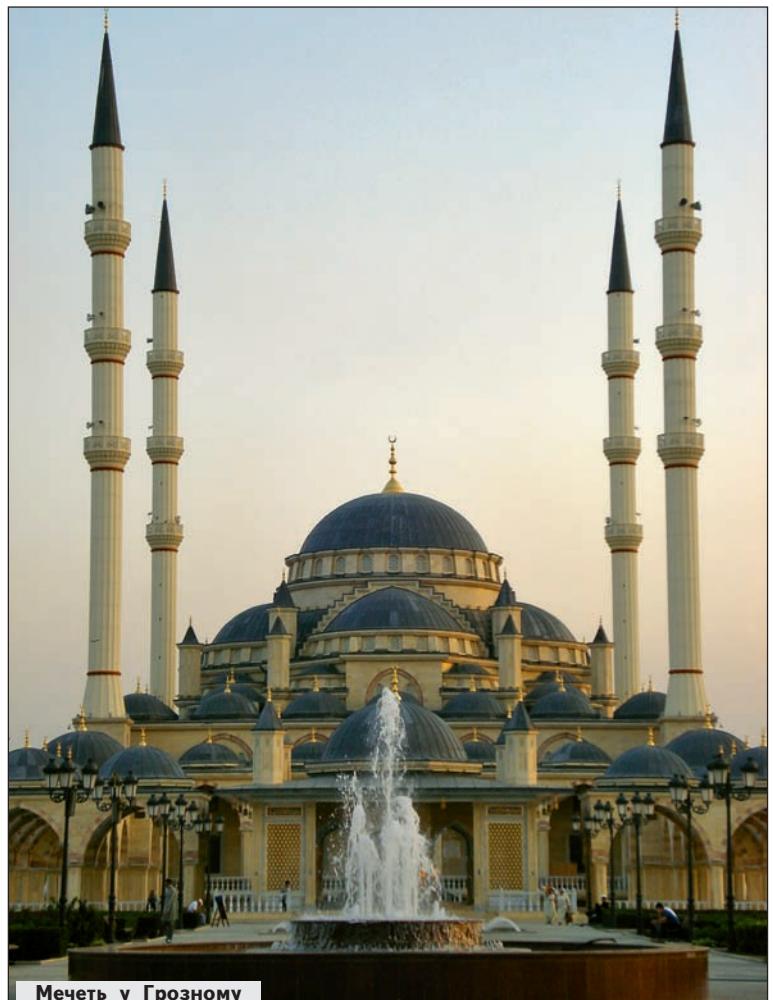
На жаль, наявне законодавство щодо охорони культурної спадщини вже не відповідає вимогам часу та не враховує останніх міжнародних зобов'язань України. Тому Міністерством культури розроблено проект Закону України «Про національну культурну спадщину».

Цей проект не просто об'єднує три чинні закони («Про охорону культурної спадщини», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей»). У ньому вперше в Українському законодавстві чітко прописано захист об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Так само вперше береться під захист нематеріальна культурна спадщина — наші пісні, традиції та обряди. Інші держави вже давно їх законодавчо захищають і навіть вносять до списку ЮНЕСКО, наприклад, наші сусиди-білоруси внесли народний обряд «Колядні царі». Впевнений, що карпатське весілля чи наддніпрянські веснянки теж свого часу стануть об'єктами всесвітньої спадщини.

В посланні Президента наступний рік проголошено Роком культури та відродження музеїв. Проте фінансування пам'яткохоронної сфери нині є критичним. Вважаю, пане Президенте, що ситуація вимагає Вашого особистого втручання, адже наступного року Україна прийматиме ЄВРО-2012. У нас є унікальний шанс показати мільйонам туристів та вболівальників своїх культурних пам'яток, і вкладені в них кошти покращать імідж України на багато років наперед. Хоча справжньою вигодою від збереження культурної спадщини буде відчайдіність майбутніх поколінь громадян України!



Гірська ріка в Аргунській ущелині



Мечеть у Грозному

# ВОЛЕЛЮБНИЙ ДУХ

Олександр Волощук з Чернігова є давнім другом «Кримської світлиці», і про нього ми вже писали не раз. Проте роки летять, і не віриться, що Сашкові вже тридцять вісім... Здавалося б, час і сім'ю завести, та все якось не випадає. Напевно, тому, що дух подорожей і пригод виявляється сильнішим, ніж бажання створити сімейний затишок. Кожної наступної весни так тягне в мандри, що й передати важко! Подорожує Олександр «автостопом», а це дає можливість зекономити чималі кошти. А трапляється, що водій автівки чи вантажної машини запрошує гостя до себе додому. Нагодує, познайомить з родичами, запропонує нічліг. Принаймні, так на Кавказі. Головне, щоб мандрівник був цікавим оповідачем. А в цьому сенсі Сашкові немає рівних, адже у своїх тридцять вісім він встиг побачити так багато! Інколи, повертаючись до рідного Чернігова, встигає видати книгу, а оскільки про кавказьку подорож ще нічого не писав, то люб'язно погодився розповісти про всі пригоди читачам нашої газети.

**ПРОСПЕКТ ПУТИНА  
У ГРОЗНОМУ  
ВИГЛЯДАЄ  
ПРИСТОЙНО,  
АЛЕ СЛІДИ ВІЙНИ  
НЕ ЗІТРЕШ...**

— Я і раніше бував у Чечні, але жодного разу не вдавалося побувати в гірській її частині, — починає свою розповідь Олександр, — все обмежувалося Грозним, Гудермесом та рівнинними районами. Тому цього разу вирішив подорожувати довше і неодмінно піхати в гори. На жаль, не було жодних адрес і потрібних знайомств, був тільки старий приятель у Грозному, але й він не мав родичів у гірських районах, що межують з Грузією. Тому я міг розраховувати тільки на везіння. Звичайно, встиг і цього разу добре оглянути Грозний, не міг не помітити, що місто швидко заликовує завдані війною рани. Чеченці втомилися від війни і тому підсвідомо намагаються мирний період використати по максимуму. Приїжджаючи з подивом помітять величезний глобус у центрі Грозного з претензійним написом: «Грозний — центр світу», а при бажанні і наявності коштів можуть пообідати в супермодному кафе «Париж». Майже Європа! Але Соборна мечеть у Грозному, яка є найбільшою на Кавказі, свідчить про те, що Чечня все-таки належить до східного світу. Чеченці — максималісти: як під час війни, так і в пору мирного будівництва. Кремль сказав чеченцям: «Робіть все, що хочете, але не намагайтесь відокремитись від Росії», тож нинішній президент республіки Рамзан Кадиров має певну свободу дій. Він глибоко шанує попереднього президента Володимира Путіна і вдячний Кремлю за таку формулу стосунків. Тому у Грозному є навіть проспект Путіна, який виглядає досить пристойно, але всі сліди війни не зітреш...

Олександр вважає, що принаймні третина території Гроз-

ФСБ не могли не помітити людину слов'янської зовнішності та ще й з рюкзаком і фотоапаратом. Українця затримали, звинувативши в несанкціонованому проникненні в зону КТО. Оштрафували на 500 російських рублів. Прикро, звичайно, було викидати такі гроші, але реакція місцевих силовиків на Сашкове пояснення (мовляв, ніхто не попередив про цю зону) була стандартною: «Незнання закону не звільняє від відповідальності...»

— І все ж вважаю, що гірська Чечня варта набагато більше, ніж



Руїни школи в Грозному

ного ще не скоро змінить свій зовнішній вигляд. Справді, моторошно стає, коли бачиш оптимістичний напис: «Добро пожаловать!» при вході до школи, а сама вона лежить у руїнах... Республіка має чималі кошти від нафти, але і їх недостатньо, щоб швидко відбудувати столицю, а тим більше менші міста. Проте не можна сказати, що чеченці бідують: чернігівець звернув увагу на чималенькі отарі овець, де-хто тримає добри пасіки; та й в оселлях є все, що потрібне для життя. Чеченці не спиваються — іслам забороняє пити — вони наполегливо працюють і беруть від своєї землі все, що вона може дати.

**АРГУНСЬКА УЩЕЛИНА  
— ЗОНА РИЗИКУ**

Отже, цього разу Олександр вирішив неодмінно пройти всю Аргунську ущелину. Знав, що останнє місце, куди можна досяти без перепустки, це селище Ітум-калі (слово «калі» означає фортеця — С. Л.). Однак не мав жодного уявлення про те, що цей населений пункт входить до так званої зони КТО, себто зони контртерористичної операції. Звичайно, співробітники



Відбудований центр Грозного



# ГІРСЬКОЇ ЧЕЧНІ

у темряві, пересмикує затвор. Через секунду могла пролунати й черга... У мене вистачило розуму взяти ініціативу в свої руки, я сказав: «Не треба, не стріляйте, я — не бандит, я — мандрівник!» Двоє озброєних чеченців (очевидно, міліція) перевірили мої документи, подивилися, що я зімнаю... Потім викликали когось по раці; через 15 хвилин приїхала машина з дивними номерами: жодної цифри, лише три літери — КРА. Вийшов молодий чоловік у цивільному, він знову перевірив мої документи і те, що я зімав. А потім каже: «Олександр, це дуже добре, що ви — мандрівник та ще й з України... Нам приємно, що ви приїхали подивитися Чечню. Ми поважаємо мандрівників і любимо гостей. Але запам'ятайте раз і назавжди: ніколи близько не підходьте до вогневих точок... Люди, які там сидять, мають право стріляти на ураження!»

## «МИР У ЧЕЧНІ ТИМЧАСОВИЙ. ТАМ Є НАДТО БАГАТО ЛЮДЕЙ, ЯКІ НЕ ХОЧУТЬ КОРИТИСЯ РОСІЄЙ...»

Спочатку Олександру важко було зрозуміти: чому ж волелюбні чеченці, які лише нещодавно воювали, тепер охоче йдуть працювати у міліцію, ФСБ, ОМОН та інші силові структури? Але, спілкуючись із місцевим населенням, дійшов висновку: це результат того компромісу, який влаштовує і Москву, і місцеву еліту, і більшість чеченського народу. Нинішньому президенту Чечні Рамзану Кадирову, як і його батькові — Ахмату Кадирову, люди вдачні за те, що ті змогли домовитись з Москвою і цим фактично припинили геноцид чеченського народу.

Проте на цьому вдачність і заїнчується, бо нинішній режим люди також недобреють і, не надто ховаючись від сторонніх, називають його «беспределом в законе».

— У президента є особиста охорона, — каже Олександр, — це приблизно 200 відбірних бойовиків, які офіційно є гвардією. Коли десь якийсь непорядок (з точки зору президента і його оточення), то вони приїжджають і в усьому розбираються. Досить поширеними є випадки страт без суду і слідства, а деякі опозиціонери просто раптово зникають безвісти... За два тижні до моєї приїзду в Чечню (а я там був у вересні минулого року) відбула-

Український мандрівник Олександр Волощук в Ітум-Калі

ся подія, про яку мені з хвилюванням розповідали місцеві жителі. Влада Чечні офіційно оголосила амністію для тих бойовиків, на чіх руках немає крові. Мовляв, треба тільки вийти з лісу і скласти зброю. І ось у Центральському відділі міліції (це південно-східна Чечня) звернулися 10 бойовиків, які щойно спустилися з гір. Вони складають зброю і кажуть, що вбивств на їхній совісті немає — можна перевірити. Однак їх усіх поставили до стінки і... розстріляли там же, у райвідділі міліції. Через два дні з гір спустилися ті, хто не повірив у амністію. Вони вже знали про те, що сталося з їхніми довірливими однополчанами. В діалогі ні з ким не вступали, а просто почали штурм райвідділу. За офіційними даними, тоді загинуло 5 співробітників міліції і 12 бойовиків. Але я, знаючи, що таке «офіційні дані» в нинішній Чечні, вважаю, що найімовірніше загинуло по десять чоловік з кожного боку. Отже, упродовж трьох днів тридцять чоловік загинуло ні за що... Я впевнений, що мир у Чечні тимчасовий. Там є надто багато людей, які не хочуть коритися Росією. Але поки що йдуть служити і у ФСБ, і у міліцію, бо всі силовики отримують добру платню. Але й це залежить від того, до якого «тейпу» належить людина. Адже нинішній режим є відвerto клановим, тому не всім відкрита дорога в силові структури.

## «З ПОДИВОМ ДІЗНАВСЯ, ЩО ШАМІЛЯ ЧЕЧЕНЦІ НЕ ДУЖЕ ПОВАЖАЮТЬ, ІХНІЙ ГЕРОЙ — БАЙСАНГУР»

Олександр Волощук перед тим, як вирушати у подорож, зазвичай

— Я хотів побувати на могилі Байсангура в селі Беной-Ведено, — каже Олександр, — але це також зона «контртерористичної операції» і там заборонено з'являтися туристам. Зате в місті Урус-Мартан мені пощастило познайомитися з нащадком Байсангура у съомому коліні Адамом Сатуєвим. Це засновник і директор єдиного на Північному Кавказі етнографічного музею просто неба. Мені там дуже сподобалося! Адам Сатуєв домовився з чеченським телебаченням і про мене зняли, а потім показали невеликий сюжет. Пізніше чеченці мене відзначали на вулицях, це було трохи незвично, але приемно. А головне, що Адам Сатуєв подарував мені рідкісну і дуже цінну книгу про Чечню. Такі подарунки роблять тільки справжнім друзям. Видно в мої особи нащадок Байсангура побачив українця, який не тільки оцінів пейзажі Ічкерії, але й зрозумів душу чеченського народу.

Записав  
Сергій ЛАЩЕНКО

## ДО ДВАДЦЯТИРІЧЧЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У Криму, в рамках місячника оборонно-масової роботи, присвяченого 20-ї річниці Збройних Сил України, яка відзначатиметься 6 грудня, військовослужбовці Збройних Сил України взяли участь у роботі семінарів, організованих міськими комітетами Товаристства сприяння обороні України з основних напрямів військово-патріотичної роботи. У заходах активну участь також взяли викладачі предмета «Захист Вітчизни», представники управління освіти міських органів влади, загальноосвітніх шкіл, рад ветеранів та військових частин гарнізонів Керчі, Феодосії, Севастополя, Сімферополя.

У Феодосії разом з керівником методоб'єднання з військово-патріотичного виховання у школах управління освіти Феодосійського виконкому полковником у відставці Олександром Плоткіним учасники обговорили заплановані до 20-ї річниці Збройних Сил України заходи, що відбудуться з активним залученням школярів і широкої громадськості. Було, зокрема, доведено постанову Ради міністрів АР Крим щодо військово-патріотичного виховання молоді та вдосконалення основних заходів допризовної підготовки юнаків на 2011–2012 роки.

У заходах до 20-ї річниці ЗС України активну участь беруть й школярі. Учні молодших класів малюють малюнки, присвячені Збройним Силам, середніх класів — випускають стіннівки, а старшокласники беруть участь у спортивних змаганнях зі стрільби та фізичної підготовки — підтягування, відхимання, бігу. Заплановано також провести численні уроки мужності за участі ветеранів Великої Вітчизняної війни та військовослужбовців.

Перед учасниками виступив і заступник командира зенітного ракетного полку з виховною роботою підполковник Олександр

Логінов. Він розповів про основні заходи військово-патріотичного виховання у ЗС України та звернув увагу на активну взаємодію армії та суспільства, що відбувається сьогодні. О. Логінов підкреслив важливість залучення військовослужбовців до участі у заходах з військово-патріотичного виховання. Зокрема, досягнуто домовленостей щодо участі команд військовослужбовців-строковиків під час військово-спортивних конкурсів, які змагатимуться з майбутніми випускниками.

Так, спортивні естафети проходитимуть у школах. А 19 листопада на базі автошколи ТСОУ, що є місцевим осередком військово-патріотичного виховання у школах управління освіти Феодосійського виконкому полковником у відставці Олександром Плоткіним учасники обговорили заплановані до 20-ї річниці Збройних Сил України заходи, що відбудуться з активним залученням школярів і широкої громадськості. Було, зокрема, доведено постанову Ради міністрів АР Крим щодо військово-патріотичного виховання молоді та вдосконалення основних заходів допризовної підготовки юнаків на 2011–2012 роки.

У заходах до 20-ї річниці ЗС України активну участь беруть й школярі. Учні молодших класів малюють малюнки, присвячені Збройним Силам, середніх класів — випускають стіннівки, а старшокласники беруть участь у спортивних змаганнях зі стрільби та фізичної підготовки — підтягування, відхимання, бігу. Заплановано також провести численні уроки мужності за участі ветеранів Великої Вітчизняної війни та військовослужбовців.

Активну підтримку керівний склад військових частин Феодосійського гарнізону знаходить серед керівництва шкіл №13, 2 та багатьох інших. А Дні відкритих дверей з показами військової техніки та озброєння, музеїв бойової слави військових частин щороку відвідують тисячі учнів.

**Руслан СЕМЕНЮК**  
(Регіональний медіа-центр  
Міністерства  
оборони України)



## ЛІЦЕЇСТИ ВШАНУВАЛИ ПОДВИГ ПАРТИЗАНІВ

Нещодавно ліцеїсти Республіканського навчального закладу «Кримський інтернат-ліцеїзм з посиленою військово-фізичною підготовкою Міністерства освіти і науки, молоді та спорту АРК» (його начальник — полковник Микола Балабай), взяли участь у поході по місцях бойової слави, присвяченому 70-ї річниці партізанського руху в Криму.

До місяця першої стоянки Алуштинського партізанського загону на горі Ай-Йорі ліцеїсти добиралися партізанськими стежками по горсько-лісистій місцевості. Вже на місці за участі представників міських органів влади, ветеранів відбувся урочистий мітинг. Учасники походу разом з ветеранами поклали квіти до меморіальної дошки з прізвищами загиблих партізанів. Завершився захід традиційною солдатською кашею, приготовленою в польових умовах.

Участь в урочистостях справила на військових ліцеїстів незабутнє враження. У пам'ятній книзі Алуштинського партізанського загону вони залишили свій відгук: «Для нас, військових ліцеїстів, подвиг партізанів є уособленням геройму й істинної мужності, зразком патріотизму. І наш обов'язок сьогодні — схилити голову перед світлою пам'яттю тих, хто не дожив до Перемоги, перед ветеранами, які живуть, і тими, хто не дожив до сьогоднішнього дня, котрі дали можливість нам жити в спокійній, мирній країні. Ми вдячні їм за усі подвиги, здійснені на благо людей».

Фото Миколи БАЛАБАЯ



Адам Сатуєв і Олександр Волощук



**чиновники  
обов'язково  
мають знати  
державну мову!**

Голова Верховної Ради України Володимир Литвин радить українським чиновникам вивчити державну мову, а потім уже займатися вивченням інших мов. Про це він заявив в інтерв'ю «5-му каналу», коментуючи заяву міністра освіти і науки, молоді та спорту Дмитра Табачника про те, що чиновники обов'язково мають знати російську мову.

«Я думаю, якщо міністр, заступник міністра, взагалі державний службовець знає багато мов, ну і слава Богу, і прapor йому державний у руки», — сказав В. Литвин.

«Головне, про що ми повинні говорити, — щоб для початку державний службовець знав державну мову», — додав Голова ВР.

Він нагадав, що обов'язкове знання державної мови передбачене українським законодавством, яке регламентує діяльність державних службовців.

«На це треба звернути увагу, бо це є проблемою. А якою мовою він буде спілкуватися в побуті — англійською, російською — це його проблеми. Нам потрібно думати над тим, як підвищити знання української мови», — додав В. Литвин.

Говорячи про законодавчі пропозиції Кабінету Міністрів, згідно з якими батьки можуть вільно вибирати мову виховання їхньої дитини у дошкільному закладі, В. Литвин зауважив, що діти мають, перш за все, знати українську мову.

«А якщо там будуть групи, залежно від побажань батьків, де буде вивчатися російська, англійська, французька, німецька мова, я думаю, це також буде добре. Але на першому місці має стояти мова держави, в якій вони живуть», — наголосив він.

## «ОЙ ЯКА ЧУДОВА УКРАЇНСЬКА МОВА! — 2011»

6 листопада на порталі «Українське життя в Севастополі» відповідно до програми «Обдарована дитина» та плану роботи кабінету української мови Інституту післядипломної освіти Севастопольського міського гуманітарного університету вдруге пройшов експрес-турнір, присвячений Дню української писемності й мови.

Мета мовного турніру — покращення знань державної мови, збереження та розвиток інтелектуального потенціалу Севастополя, покращення навичок молоді з пошуку потрібної інформації у мережі Інтернет.

Захід проводився під гаслом: «Ой яка чудова українська мова!» й охоплював учнів 7-10 класів міських навчальних закладів. Організаторами інтелектуального змагання у мережі Інтернет стали: Управління освіти і науки Севастопольської міської держадміністрації, Інститут післядипломної освіти СМГУ та «Громадський комітет «Український Севастополь», координатором якого є Микола Владзімірський.

Конкурсні запитання підготували словесники загальноосвітньої школи № 9 Любов Василівна Гудим, Рита Олександровна Шманта Люд-



мила Олександровна Куделя. У неділю, 6 листопада, з 12.00 до 12.30 учасники ознайомилися з умовами турніру № 17 запитаннями на сайті «Українське життя в Севастополі», за адресою <http://ukrlife.org/main/index.html>.

Всього надійшло 137 відповідей — від учнів з 21 навчальному закладу Севастополя. Найактивнішими виявилися гімназія № 1 ім. О. С. Пушкіна, гімназія № 10 та загальноосвітня школа № 6.

Жюри, очолюване методистом кабінету української мови та літератури Інституту післядипломної освіти Севастопольського гуманітарного університету, складилось з: директора школи № 10 Валентина Лопатюка, методиста з української мови і літератури ІПО СМГУ Людмили Костроміна, методиста з української мови і літератури Вікторії Афанасьєвої, завучу з виховної роботи Марини Лебедєвої та методиста з української мови і літератури Людмили Мешкової.

На фото: директор школи № 10 Валентина Лопатюк, методист з української мови і літератури ІПО СМГУ Людмила Костроміна, методист з української мови і літератури Вікторія Афанасьєва, завучу з виховної роботи Марина Лебедєва; методист з української мови і літератури ІПО СМГУ Людмила Мешкова та завуч з виховної роботи Олександр Ємець, методист з української мови і літератури ІПО СМГУ Микола Владзімірський, учитель Тамара Мешкова та завуч з виховної роботи Анастасія Ударцева



школа I-III ступенів № 58; Скуратовська Ірина, 10-А клас, ЗОШ № 4; Ігнатьєва Олександра, 10-А клас, гімназія № 7.

9-10 листопада у школах, де навчаються переможці, відбулося вручення дипломів Управління освіти і науки Севастопольської міської держадміністрації. Крім дипломів переможці експрес-ту-

рніру були заохочені грошовими преміями: 150 гривень — за 1 місце, 120 — за друге, решта переможців отримала по сто гривень.

Меценатом мовного конкурсу стала канадійка українського походження, відома письменниця — Леся Храплина-Шур.

Лідія СТЕПКО  
м. Севастополь

Науковий редактор: Оксана Степко

Науковий консультант: Оксана Степко

Науковий конс

# НА ЛЕКЦІЇ – В «УКРАЇНСЬКУ СВІТЛИЦЮ»!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Музей та аудиторія поєднують в одному статусі нову галузь дидактики, яка спирається на синоптичний метод викладання.

— Його сутність базується на тому, що на відміну від послідовних у часі аудиторних занять експозиційна інформація музею буде доступна для одночасного та вибіркового індивідуалізованого огляду та сприйняття, — пояснює завідувач кафедри української філології, кандидат філологічних наук Ніна Грозян. — Експонати забезпечують як загальне ознайомлення зі становом науки, так і детальніше вивчення кожної з її галузей.

Зорова фіксація студентами навіть самої ділянки розміщення експоната сприяє краєщому запам'ятовуванню місця теми або концепту в складі системи знань з народознавства. Тож синоптичний метод, на думку викладачів, є одним з реальних способів забезпечення індивідуалізації навчання у ВНЗ. Набутий у музеї досвід вони планують узагальнити для подальшого впровадження в освітній галузі.

...Ззвучить пісня «Два вікна» у виконанні студенток Еміне Мустафаєвої та Севіль Велієвої. І група студентів, магістрантів та молодих викладачів кафедри розпочинає першу після відкриття музею екскурсію. Перший для огляду експозиційний комплекс — «Хата у вишневому садку». Це цілісний колоритний світ, в якому вікна — очі, дерева — обереги, а вишня — символ молодої жінки, матері, рідної домівки. Плетений із лози тин виконував в обійті не лише господарське призначення, а й мав магічну силу, оберігав його від нечистої сили. Вирощений у городі гарбуз споживався як харчовий продукт, а коли до дівчини сватався нелюбий її хлопець, йому передавали його як відмову вийти за нього заміж. Соняшник був символом сонця, достатку і Батьківщини. Як він повертає голову за сонцем на небі упродовж дня, так і людина, вважали предки, повинна жити, вірно служити своєму народу і Вітчизні.

Кожен з експонатів супроводжувався коментарями про витоки народних традицій, звичаїв і магічних дій, пов'язаних з певним днем року, господарськими особливостями української дійсності, природою. За народними прикметами, повір'ями та оберегами українців у побуті, в особливі моменти життя та святах дні розпізнається народ на сучасному етапі і в його історичному минулому. Вони як найміцніші елементи об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю.

Національну цілісність в експозиції уособлює карта України, на тлі якої демонструється мальовничість, варіативність та оригінальність колориту вбрання населення



шики, які накривають вишиваними рушниками, а свої побажання записують у великорідніх листівках. Незважаючи на древнє походження, це свято і нині залишається великим днем.

Духом історії древніх віків від від таких виготовлених власноруч предметів побутового вжитку, як рубель з качалкою для гладіння білизни, праска, веретено, п'яльця, наперсток, глиняна макітра, глечик, дерев'яні ложки, різні за розміром і формою декоративні тарілки XIX століття. Поряд з ними розташована серія сучасних шкатулок з дерева і соломи з Закарпаття, Івано-Франківської та Тернопільської областей, а також з відомим на весь світ петриківським розписом. За ними демонструються кошики, брілі або солом'яні капелюхи, конопля для ткацтва, різні види виготовленого з неї полотна і ще всяка всячина, наприклад, магічний знак — хрест і півень, голосу якого боїться всяка нечисть. В орнаментах калини — дерева українського роду, винограду — символу краси, створення сім'ї та ружі (стара і назви троянд) відображені нескінченний сонячний рух з відродженням та оновленням життя.

В українського народу є повір'я: той, хто зрікся батьківського звичаю, карається ганьбою та забуттям. Вінникає світом, як блудний син, і ніде не може знайти собі пристановища. Відновлюючи історичну пам'ять, ми повертаємося до святих начал, які є наріжним каменем національної свідомості. А для студентів кримськотатарської національності створений музей став ще й середовищем для практичного засвоєння розмовної української мови. Проведена ними екскурсія продемонструвала майже бездоганне володіння нею. А це ж третя для них мова після рідної кримськотатарської та російської.

Численні гости, як і належить у таких випадках, прийшли на презентацію не з порожніми руками, а з подарунками. Голова Кримського наукового товариства ім. Т. Шевченка Петро Вольвач, який назвав відкриття музею в інженерному ВНЗ знаковою для всіх кримчан подією, ще одним українським культурницьким осередком, другим після Таврійського національного університету ім. В. Вернадського, але з більш різnobічно укомплектованою експозицією, подарував кілька своїх авторських книг.

Річну підшивку газети і компакт-диски із записами українських пісень передала «Українській світлиці» редакція «Кримської світлиці», записи етнічної музики України та мультимедійну енциклопедію про Т. Шевченка — Всеукраїнське товариство «Просвіта».

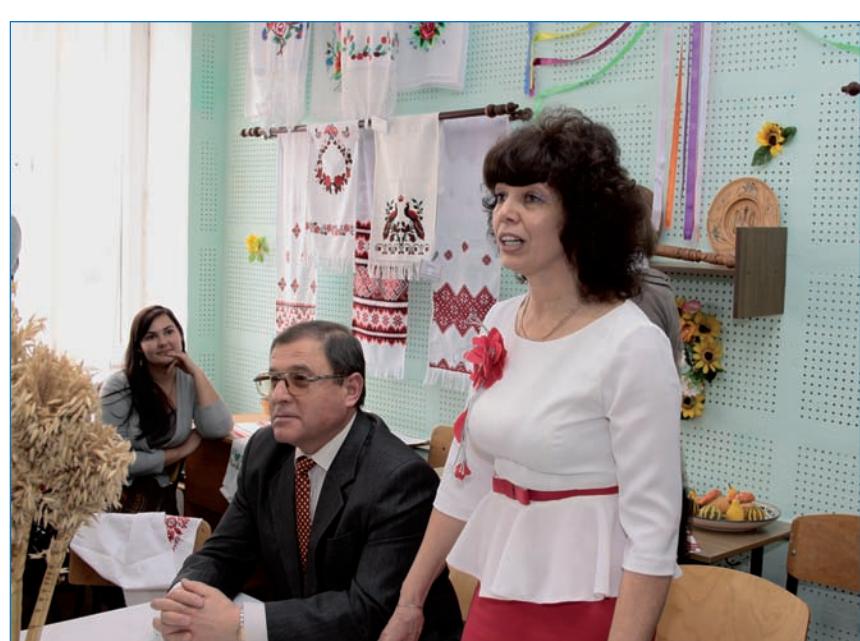
У середніх загальноосвітніх школах, де відкрито філії кафедри української філології, подарунки школярі виготовили власними руками. Від іхнього імені директор Сімферопольської ЗОШ № 29 Тетяна Чупрова передала учнівські малюнки і витинанки, а заступник директора Гвардійської ЗОШ № 1 Сімферопольського району, колишня випускниця цього університету Юлія Тургенєва, — вишиваний рушник.

Передаючи в дар музею картину відомого кримськотатарського художника із Старого Криму Нури Якубова із зображенням чудового куточка Ялти — «Рожеві сходи», декан факультету кримськотатарської і турецької філології Фера Сеферова повідомила, що незабаром у ВНЗ буде створено ще один аналогічний музей на основі кримськотатарського фольклору.

...Вічний потяг людини до світу прекрасного. Повертаючись обличчям до духовної культури свого народу, ми прокладаємо нові дороги і власні стежини до забутих джерел, що живили його дух, оберігали чистоту душі, пояснювали незрозуміле, допомагали відповідно діяти і жити. У звичаях, традиціях і обрядах втілено сприйняття і відчуття світу, взаємини між людьми і природою. Проникаєш в іх тайнства і відчуваєш тепло отчого дому, рідної землі. Це як бальзам для душі і серця, що додає сил і наснаги.

Валентина НАСТИНА

Фото Олекси Носаненка



різних регіонів, зокрема, жіночих і дитячих блузок, чоловічих сорочок з манишкою посередині, рідше — збоку. Одна з перлин цієї колекції — старовинна чоловіча сорочка із Запорізької області.

За хустиною, вишитою шовковими, срібними чи золотими нитками, визначалася в давні часи частина жінки. Прикрасою на голові дівчат був вінок з кольоровими стрічками, що символізують землю, воду, сонце, весь навколошній світ. Готовуючись до заміжжя, дівчина вишивала собі посаг і складала його в скриню.

— Ми також збираємо для своєї скрині домоткане полотно, вишивані рушники і наволочки, — розкрили студентки гостям один із своїх дівочих секретів, який поєднується з навчально-дослідницьким інтересом до народознавства.

А для експозиційного комплексу, присвяченого творчості Героя України Віри Роїк, вишивані вироби з родинної колекції надав син знаменитої вишивальниці Вадим Роїк. Її учениця Галина Дмитрієва подарувала рушник. Про рушник кажуть, що дім без нього, як сім'я без дітей. Тож інтерес до цього виду народної творчості не зникає. Він продовжує розвиватися і вдосконалюватися новими сучасними композиціями орнаментальних символів і кольорів.

Накладання церковних і народних традицій, їхнє органічне і своєрідне злиття відбувається на Великден, коли люди вірять у чудодійні властивості верби, печуть пасхальні солодощі, пишуть писанки, складають у ко-



# ЗБЕРЕГТИ ДЛЯ ПРИЙДЕШНІХ ПОКОЛІНЬ

Президенту України  
В. Ф. ЯНУКОВИЧУ

Копія: Прем'єр-міністру України  
М. Я. АЗАРОВУ

Про необхідність збереження як самостійної наукової установи першої на теренах колишньої Російської імперії Кримської (Салгирської) дослідної станції садівництва Інституту садівництва НАН України та відзначення на державному рівні у 2013 році 100-річчя від дня її організації.

Вельмишановний  
Вікторе Федорович!

У системі Національної аграрної академії наук відбувається болісний процес реформування аграрної науки. Науковою громадськістю України він сприймається дуже неоднозначно. Адже руйнується десятирічною аprobованою галузевою модель управління науково-дослідними установами. Створення багатогалузевих меганаукових установ, на наш погляд, зруйнує діючу наукову мережу та установлений у вітчизняній науці галузевий принцип управління дослідними установами і призведе до їхньої деградації. Зазначене реформування, перш за все, небезпечне для таких складних і економічно важливих для України галузей, як садівництво та виноградарство.

Необхідність існування в районах розвинутого промислового садівництва самостійних дослідних станцій переконливо доведена класиками вітчизняної науки — Л. П. Симиренком, М. І. Вавиловим, В. В. Пашкевичем, М. В. Ритовим, М. І. Кічуновим, В. Л. Симиренком.

Салгирська (нині Кримська) дослідна станція садівництва — перша в колишній Російській імперії державна наукова установа. Біля її витоків стояли Таврійська земська управа, Сімферопольське відділення Російського імператорського токвариства садівництва, провідні вітчизняні вчені та садівнича громадськість Криму. Створення Салгирської помолого-садівничої станції в 1913 році стало можливим після виходу у світ в 1912 році фундаментальної праці всесвітньо відомого українського вченого-садівника та помолога Л. П. Симиренка «Кримське промислове плодоводство», високо поцінованої світовою науковою громадськістю. Під час останньої поїздки до Криму імператора Миколи II, у квітні 1912 року, кримські садівники вручили йому прімірник щойно виданої величної праці видатного українськогоченого. Тогочасна влада добре усвідомлювала, що вельми важлива і найбільш потужна галузь кримської економіки — промислове садівництво може успішно розвиватися лише за умов її кваліфікованого наукового забезпечення і супроводу.

Багатолітня діяльність першої у Російській імперії приватної дослідної установи

ви, Помологічного розсадника Л. П. Симиренка, який наступного року має відзначати своє 125-річчя, сприяла розвитку плодівництва у найбільш сприятливих природно-кліматичних регіонах країни і завершилася формуванням потужних вітчизняних центрів промислового плодівництва.

Завдяки симиренківському Помологічному розсаднику перед Першою світовою війною були створені передумови для відкриття державних дослідних установ на Півдні України, в Бесарабії, Поділлі, Київщині та в інших регіонах.

На жаль, Перша світова та Громадянська війни та злочинне вбивство Л. П. Симиренка завдали величезної шкоди українському садівництву, яке вже на той час мало величезний експортний потенціал. Призупинився і процес створення наукових установ. До цього керівництво Радянської України повернулося лише наприкінці 20-х років.

За дорученням уряду України, син Л. П. Симиренко професор В. Л. Симиренко в 1921 році на базі націоналізованого Помологічного розсадника створив Мліївську садово-городню станцію (нині Інститут помології НАН України). Мліївська дослідна станція садівництва під керівництвом професора В. Л. Симиренка, 120-річчя від дня народження якого держава мала б відсвяткувати наприкінці цього року, впродовж майже десяти років здійснювала наукове та методичне керівництво всіма дослідними садівничими установами країни. І це було цілком закономірно, адже професор Володимир Симиренко зібраав на станції найкращих фахівців з садівництва, розсадництва, селекції, агрономії, фізіології, агрометеорології та захисту рослин. До того ж, Мліївська дослідна станція садівництва успадкувала багатолітній досвід Помологічного розсадника Л. П. Симиренка. Це й дозволяло їй здійснювати науково-методичне керівництво дослідною мережою садівничої галузі всього Союзу.

Наукову програму для Кримської дослідної станції, як і для багатьох інших, професор Володимир Симиренко розробив особисто. З його ініціативи у Києві, в Китаєві в 1930 році було створено перший у країні Всесоюзний науково-дослідний інститут південних плодових і ягідних культур (нині Інститут садівництва НАН), якому підпорядкувалася садівнича дослідна мережа всього Союзу. Інститут мав намір створити дослідні станції у багатьох регіонах Російської Федерації: Підмосков'ї, на Тамбовщині, Північному Кавказі, республіках Закавказзя та Середньої Азії.

Саме в Україні завдяки невтомній діяльності та величезному організаторському таланту професора В. Л. Симиренка була впроваджена у життя модель наукового забезпечення садівничої галузі. Складовими частинами її є головний галузевий науково-дослідний інститут і мережа зональних дослідних станцій. Зазначена модель успішно функціонує і досі майже

реформ, я переконаний, об'єднаватимемо всі разом побачити шлях до кращого, а тому постійно має зростати кількість задоволених змінами в Україні», — зазначив Глава держави.

Водночас, Президент вважає, що на шляху реформування є певні проблеми. Однією з них він назвав так званий «політичний вірус». «Запустили політичний вірус у суспільство. Зустрічаючись з людьми, говорячи про життя, я бачу, що людям не вистачає інформації та роз'яснення про реформи, навіщо вони, куди і для чого ми рухаємося. Люди дуже дивуються, коли дізнаються від мене



Петро Вольвач

в усіх країнах СНД, у тому числі і в Російській Федерації, та багатьох країнах світу.

Тож будь-яке реформування, перевідпорядкування або позбавлення автономного статусу найстарішої в країні Кримської дослідної станції завдасть величезної шкоди не лише вітчизняній садівничій науці, але і всьому садівництву України.

Напередодні свого 100-річчя станція потребує не реформування, а всебічної підтримки з боку держави, кримської влади, НАН України та Інституту садівництва. Істотно має бути зміцнена матеріально-технічна база станції та покращене наукове оснащення лабораторій. Потрібно не лише зберегти, але і зміцнити кадровий потенціал дослідної установи.

Запорукою успіху діяльності аграрних наукових установ є забезпечення їх землею для науково-дослідної діяльності та селекційної роботи. Позбавлення науково-дослідних установ експериментальної бази рівноцінно їх знищенню.

Потрібно врешті-решт покінчити з ганебною практикою щорічного скорочення науково-технічного персоналу та жалюгідного виділення коштів навіть на комунальні послуги. Велике приміщення станції упродовж майже двох десятиліть не опалюється і потребує негайного капітального ремонту та реконструкції.

Є всі підстави для того, аби на існуючій базі станції створити державний Музей історії кримського садівництва. На жаль, у Кримському республіканському краєзнавчому музеї сьогодні відсутні навіть відділи з історії садівництва та виноградарства.

Ліквідація станції, позбавлення її земельних угідь та перетворення у мініатюрну лабораторію створюваного Кримського науково-дослідного аграрного інституту спричинить цілковите знищенню колись потужної і славетної наукової установи з багатою історією.

Існує реальне побоювання, що у процесі запланованого управлінського реформування Кримська станція садівництва може повторити долю ще однієї унікальної місцевої наукової установи — Помологічної станції під Севастополем. Вона дісталася Україні у спадок від Всесоюзного інституту рослинництва ім. М. І. Вавилова (м. Ленінград). На цій станції було зосереджено майже більше 6 тисяч сортів світової селекції. Помологічну колекцію світового значення упродовж 70 років ство-

рювали сотні науковців всього Союзу. Після її перетворення у другорядний підрозділ Нікітського ботанічного саду багатої генофонду практично загинув, а у штаті залишилось лише кілька чоловік.

За завдані державі збитки у кілька сотень мільйонів доларів ніхто з наукового та аграрного чиновництва так і не відповів.

Не в кращому стані перебуває також нещодавно «реформована» Кримська дослідна станція овочівництва і баштанних культур (с. Укромні Сімферопольського району). Чи не через це в автономії нині вкрай занедбане овочівництво, тепличне господарство та баштанництво? І коли б не сусідня Херсонщина, то на півострів завозили б овочі не лише з Туреччини та Єгипту, Польщі, але й з Австралії та Нової Зеландії.

Аби відродити високий рівень вітчизняної аграрної науки, дійсно, потрібно ліквідувати низку всіляких адміністративно-чиновницьких та контролюючих контор і забезпечити належну державну підтримку справжніх наукових установ, доцільність функціонування яких підтверджена успішною багатолітньою подвигницькою діяльністю. Серед них гідне місце упродовж майже ста років посідає Кримська дослідна станція садівництва. Буде дуже соромно всім нам, якщо Україна її втратить. Колись на станції працювало понад 200 осіб, з них кілька докторів та понад 25 кандидатів наук. Станція злагатила кримське садівництво не лише високоінтенсивними технологіями, але й десятками нових високопродуктивних сортів.

Українська держава належним чином має вшанувати у 2013 році і 100-літній ювілей цієї вельми поважної наукової установи. Світова наукова спільнота, мабуть, не зрозуміє нас через те, що відкрита ще за часів царя дослідна садівничка установа буде знищена у незалежній Україні малокомпетентними і непатріотичними чиновниками від науки.

Столітній ювілей Кримської дослідної станції, як вельми успішної, поважної та давньої установи, зобов'язує всіх нас зберегти її для прийдешніх поколінь та майбутнього вітчизняного садівництва.

**З повагою,**  
**Петро ВОЛЬВАЧ,**  
**академік УЕАН, дійсний член НТШ,**  
**заслужений діяч науки і техніки АР**  
**Крим, симиренкознавець, учений-**  
**садівник з 50-річним стажем**

ТИМ ЧАСОМ...	«ПОСТІЙНО МАЄ ЗРОСТАТИ КІЛЬКІСТЬ ЗАДОВОЛЕНИХ ЗМІНАМИ В УКРАЇНІ...»
Президент України Віктор Янукович заявляє, що в Україні триватимуть реформи у різних напрямках, «хоча це і не простий шлях». Про це, як повідомляє УНІАН, Глава держави заявив у Чернівцях під час робочої наради з урядовцями та представниками керівного та господарського актиму Буковини, що нещодавно проходила на території Чернівецького машинобудівного заводу.	сусідів. Втратили багато часу на різні чвари, в тому числі й політичні, за 20 років незалежності. Ми клаптиками робили якісні імітації реформ, у тому чи іншому напрямку. Але все господарство в клаптиках — це модель, яка не зрозуміла нікому у світі», — зазначив Президент.
«Реформи ніколи не давали швидкого результату, але якщо не йти шляхом реформування країни, ми можемо залишитися в ізоляції. Світ змінюється. Ми дуже відстали від східних і західних	В. Янукович додав, що коли розпочиналися реформи в країні, то уряд і Президент закладали відомі у світі напрямки реформування.
Він також заявив, що у процесі реформування країни мають брати участь всі — і населення, і керівництво держави, і керівники на місцях. «Позитив, який буде від	реформ, я переконаний, об'єднаватимемо всі разом побачити шлях до кращого, а тому постійно має зростати кількість задоволених змінами в Україні», — зазначив Глава держави.
«Помологічна, я переконаний, об'єднаватимемо всі разом побачити шлях до кращого, а тому постійно має зростати кількість задоволених змінами в Україні», — зазначив Глава держави.	Під час наради В. Янукович також торкнувся питання земельної і податкової реформ. Зокрема, він зазначив, що країна не зупиниться у реформуванні податкової системи. «Ми проглянемо всі недоліки, вивчимо їх, і поправки до Податкового кодексу відправимо на розгляд Верховної Ради», — сказав В. Янукович.
«Помологічна, я переконаний, об'єднаватимемо всі разом побачити шлях до кращого, а тому постійно має зростати кількість задоволених змінами в Україні», — зазначив Глава держави.	Торкаючись питання земельної реформи, Глава держави назвав її важливий процес, вони керуються принципом —



## КЛЮЧІ ВІД ВОСЬМИ НОВИХ КВАРТИР ОТРИМАЛИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ КЕРЧЕНСЬКОГО ГАРНІЗОНУ



Наприкінці минулого тижня військовослужбовці Керченського гарнізону отримали ключі від восьми нових квартир у переобладнаному будинку по вул. Тіниста, 6.

Святкові урочистості пройшли в окремому механізованому батальйоні військ берегової оборони ВМС України. Під час ранкового шукавання на страйковому плацу начальник Керченського гарнізону підполковник Олександр Саенко вручив ключі та ордери шістьома офіцерам та контрактникам. Ще дві квартири було розподілено військовослужбовцям Сухопутних та Повітряних Сил ЗС України.

Крім того, з нагоди десятої річниці ракетних військ і артилерії та за підсумками командно-штабного навчання «Адекватне реагування – 2011» від імені командувача ракетних військ і артилерії Сухопутних військ ЗС України військово-артилеристам механізованого батальйону було вручено 15 ювілейних медалей.



## ДЕ КРАЩІ ГОРИ ДЛЯ СОЛДАТА – У НАС В КРИМУ ЧИ У КАРПАТАХ?

Нешодавні довгоочікувані методичні збори з командирами гірсько-піхотних підрозділів на навчальній базі 36-ї окремої бригади берегової оборони ВМС ЗС України у Переяславському певною мірою знакові. Хоча б тому, що перші в 20-річній прак-

тиці вітчизняного війська, відтак визначили спільні по-гляды щодо організаційно-методичного і ресурсного забезпечення гірського вишколу в системі заходів бойової підготовки загалом.

Штатних гірсько-піхотних батальйонів у нашому війсь-

ку, як відомо, поки що тільки два – один в Ужгороді, другий – в Криму, уже згаданий 36-ї бригаді. А ще так чи інакше мають справу з гірською тематикою у механізованому та аеромобільному полках 13-го армійського корпусу. Тож не випадково, що саме представники цих частин і були присутні на зборах у Переяславському.

Варто зазначити, що приймаюча сторона – Центр військ берегової оборони ВМС ЗС України – зробила все, щоб перший млинець, як кажуть, не став глєвким. Навіть попри те, що гірська підготовка як дисципліна у флотському об'єднанні «прописалась» тільки-на цього року, а сам 1-й гірсько-піхотний батальйон сформували 1 грудня 2010 року. Проте, як розповів заступник командувача ВМС ЗС України з берегової оборони – начальник Центру військ берегової оборони пол-

ковник Ігор Воронченко (збори пройшли під його загальним керівництвом), допомогли досвідчені фахівці «зі сторони». Скажімо, начальник Кримського територіального управління ВСП ЗС України генерал-майор Віктор Шевченко. Свого часу, на зорі своєї офіцерської юності, він командував країшим гірським батальйоном на Закавказзі.

Перший день триденного заходу був присвячений переважно теорії. З офіцерами провели семінар, на якому йшлося про усталений порядок підготовки і проведення бойових заходів у гірській місцевості. При цьому враховувалася специфіка самих гір, бо Карпати і Кримські гори, до яких «прив'язані» наші гірські батальйони, суттєво різняться.

– Тут скелі крутіші, гори відкритіші, – розповідає начальник розвідки – командир взводу старший лейтенант Олександр Недобитко, – у Карпатах більш пологі, лісисті. Якщо брати скелелазіння, то у нас в Ужгородському навчальному центрі всього дві придатні для цього скелі – одна заввишки 16, інша близько 40 метрів. У Переяславському, як я переконався, вибір практично не обмежений.

На семінарі закарпатці (іхній батальйон існує з 2005 року) поділилися зі своїми колегами набутим досвідом, висловилися стосовно переваг і, навпаки, недоліків альпіністського спорядження, взуття тощо. А їм було що сказати. Якщо, пріміром, італійські об'язки зарекомендували себе непогано, то ось вітчизняні черевики не зовсім – «не тримають ногу», до того

ж швидко зношуються.

Насиченим на події став другий день методичних зборів. Він пройшов на гірській ділянці Ангарського полігона.

Старожили називають цю місцину по-своєму – Три колодязі. Вона здавна приваблювала сюди військових фахівців. Сама природа начала спеціально зібрали докупи все, що ім потрібно: скельні виступи на будь-який смак, річечка, що в'ється поміж скелями і густим лісом, пещери, які, до речі, слугували надійним прихистком кримським партизанам у роки миру і війни.

На 8-ми навчальних точках було представлено багато чого слушного і цікавого. Скажімо, інженерна розвідка водної перешкоди, а потім її подолання різними способами. Начальник служби тилу підполковник Володимир Іванов показав, як підручними предметами можна профільтрувати воду, що стікає з гір, для вживання, нашвидку обладнати в горах місце для обігріву, ночівлі, приготування їжі. Розповіли учасникам зборів і про особ-

родження другої дитини. Але він уже радіє, бо отримав двокімнатну квартиру. З 80 квадратних метрів близько шістдесяти – житлові. За давньою традицією, першою у помешкання зайдла кішка. За словами офіцера, вони з дружиною ще не обмірювали, як будуть обставляти кімнати. Під оплески співслужбовців та численних представників мас-медіа він розпакував і новеньку газову плиту.

Перші оглядини житла новосели відвідували одразу ж, на півдні конні, по-сусідські. Упевнені, що як далі житимут дружно, однію родину.

За словами начальника гарнізону підполковника Олександра Саєнка, цього року в Керчи очікується здача в експлуатацію будинку й по вул. П. Морозова, 18. 34 квартири довгобуду будуть розподілені серед керченських військовослужбовців, а інше житло, відповідно до рішення міністра оборони України, розподілятиметься на гарнізоні, в яких люди чекають на власне житло двадцять і більше років.

**Олександр ГЕОРГІЄВ**  
*Фото автора*



ливості організації системи радіозв'язку батальйону в горах, надання першої медичної допомоги.

До проведення показового заняття з гірської підготовки долучились вже спецпризначенці ВВ МВС під керівництвом їхнього комбата підполковника Владислава Боняра. Вони, зокрема, продемонстрували спуски і підйоми на скелі за допомогою сучасного альпіністського спорядження. До речі, хлопці були одягнені у зручні однотрійки кіївської фірми «СТС», яка займається виготовленням спеціального, в тому числі гірського, тактичного спорядження для силових відомств, причому, не тільки вітчизняних. Її колишній керівник, до слова, у недавньому минулому офіцер морського «спецназу» Юрій Старов прямо на полігоні розгорнув показ цієї продукції.

Хай там як, а чоловік сподівається побачити у фірмовому спорядженні, що витримує конкуренцію з аналогічними зарубіжними розробками, і наших армійців.

**Василь САДОВСЬКИЙ**

# МУЗЕЙНІ ТОРТУРИ, АБО ЛИСТ У ПОТОЙБІЧЧЯ

Дорогим Юхиме Васильовичу!

Те, що ви вже кілька місяців не заходили до мене «на вогник», як повелось з часу нашої спільній роботи над книгою «Пам'ятники кримськотатарської архітектури», ще з початку дев'яностих, звичайно ж, мене бентежило, але заспокоювало себе тим, що це просто наслідок можливої вашої депресії, адже здогадувалася, як боляче вразила вас смерть дружини. Доглядаючи її довгі роки, завантажені клопотами по господарству, магазинами, аптеками та ще й дачею, думаю, ви просто не могли, не мали права підпустити до себе хворобу чи якусь іншу напаст, бо хто ж тоді допомагатиме рідній людині? І це у своїх вісімдесят п'ять...

А ще — ну просто фантастика! — виувесь час пілідно працювали творчо. Лише за останнє десятиліття ви перевидали оновлену книгу «Пам'ятники кримськотатарської архітектури», подарували колегам збірку нарисів «Тринадцять кримських архітекторів», а землякам — книгу «Село Котюжинці та його мешканці». Паралельно працювали і над краснавчим виданням «Воздушний город Джук-Кале», маючи у співавторах колегу В. Даниленка. Та в яких би статусах ви не виступали, але архітектором залишалися завжди — відомим автором численних споруд, зокрема у Сімферополі: чотирнадцятиповерхівки на вулиці Київській, житлових масивів на проспекті Перемоги та



Юхим Васильович Крикун



Акварелі Ю. В. Крикуна



вулиці Маршала Жукова, а ще — Дитячого і Гагарінського парків. Усі ці об'єкти завжди нестимуть відбиток вашої творчої думки, вашої невтомної душі. (І доробок цей гідно поціновано кримчанами: Юхим Васильович Крикун — заслужений архітектор Криму).

До речі, про вашу професійну діяльність неодноразово розповідала «Кримська світлиця», з якою ви товарищували увесь час її існування та нашого знайомства. І при водом для зустрічей здебільшого слугували якісь ваші ініціативи щодо публікацій. А в результаті на шпалтах газет з'являлися численні ваші статті: і про улюблenu вчительку, і про дитинство, і про земляків — мешканців села Котюжинці Красилівського району, що на Хмельчині. Але до яких би спогадів ви не зверталися, навіть до воєнних, коли щохвилини чатувала небезпека, ви знаходили місце для гумору і посмішки. Бо лише слабка людина постійно квілить, а сильна — завжди бореться і перемагає, у тому числі й природні людські слабкості.

Не знаю і навряд чи вже дізнаюсь про той останній бій, коли ви таки не утримали свою лінію оборони... Ваща відсутність затягувалася, а я все боялася зателефонувати, бо поки не почула страшні слова, мала підстави сподіватися, що нічого особливого не трапилося... Та скільки себе не обманю, одного разу таки дівдалася — вас не стало.

І ось прочитала в газеті, що у Сімферопольському художньому

загальних підставах теж не поспіша-ла (хоча я вже дісталася гаманець), і була налаштована віддати прес-ре-ліз, що складається рядків з двадця-ти, її відправити мене геть. Але ж я мала побачити виставку, у тому числі і ваші роботи, мала відвідувати вам на шпалтах газети про те, що дочка ваша Тетяна на світі не загубиться, що вона щанує і пам'ятає вас.

Переконуючи білетерку, почала розповідати про нашу з вами спів-працю, деякі життєві моменти, які можуть бути відомі лише добре зна-йомій з вами людині. Та чим більше я старалася, тим недовірливиша ставала співрозмовниця, яка запро-сила розбиратися зі мною завідувач-



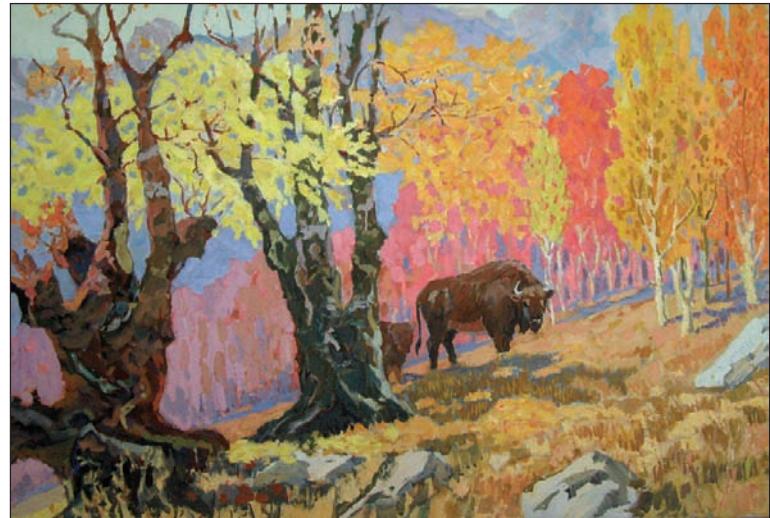
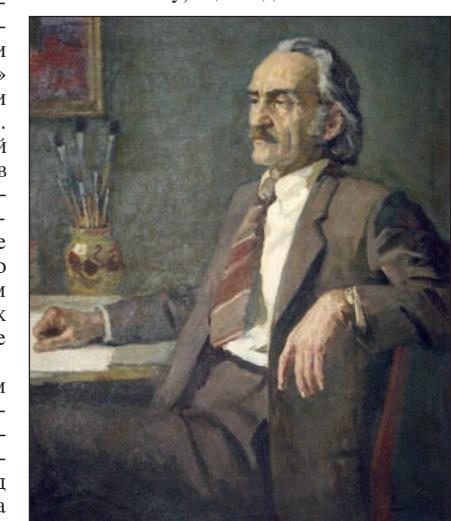
заявила, що у мене... параноя.

Зрештою, завідувачка стомилася і залишила мене під наглядом обслуги. Не можу сказати, що це сприяло творчій роботі, хоча я на-магалася думати не про них, а про вас, Юхиме Васильовичу. Тут я побачила ваші акварелі, про які і не здогадувалася, — такі гарні, то про-зорі, ліричні, то навпаки — дуже предметні. «Дівчину в червоному» (на фото праворуч) ви мені вже показували. Вона знайшла собі добру компанію — теж дівчину (на фото ліворуч), але роботи вашого свата Миколи Христофоровича Тай-рова (на фото, нижче — його кар-тина), живописця, графіка, як і ви, Юхиме Васильовичу, — книжко-вого ілюстратора і теж — учасника Великої Вітчизняної війни. Шкода, що ви з ним трохи розминулися у часі. І «дівчата» ваши могли бути подружками — одного віку, однієї епохи. Микола Христофорович, який у післявоєнні роки працював викладачем Кримського художнього училища, дійсно мав великий творчий потенціал — це видно вже по розмаху його пензля, який, здається, сам прокладає собі шлях, рука ж ледве стримує його, аби не вирвався геть.

А ось у Тетяни все зовсім інакше — по-жіночому трепет-но. Її доробку притаманні хвилясті рвани лінії — пейзаж ні-бито трохи мерехтить перед очима. А що вона розмальовала



опанувати і пам'ятала — робочий день в музеї закінчується, і якби не я — певне, закінчився б ще раніше. Але я таки встигла почути той живописний акорд, який склали чотири творчі долі. І дуже хотілося, аби його почуло якомога більше людей. Та навіть у вихідний день — жодного відвідувача. Думаю, ті, хто вже раз мав справу з конвойрами, або їх пенсіонери, які в міському транспорті підтверджують свій статус здебільшого обличчям, а не документально, вдруге сюди на-вряд чи прийдуть. У таких установах мають працювати люди усміх-нені і сердечні, зацікавлені в відві-дувачах не лише як у приютку, а вже тому, що надають можливість



тарілки, вивісила гобелен, явно сим-патизуючи декоративно-приклад-ному мистецтву.

Та переважають у залі картини її чоловіка Валерія Миколайовича Тайрова (одна з них на фото внизу). У нього чимало титулів: заслужений художник АРК, лауреат премії ім. О. Спендиарова, як і Тетяна, — володар пам'ятної медалі ім. І. Ай-вазовського за внесок у розвиток вірменської культури в Криму. Роботи представлені різнопланові, з хорошою перспективою — якщо це вулиця, то вона «затягає», і разом із самою фігурою ти готовий відкривати нові й нові пейзажі. До речі, є можливість поблукати вулицями Будапешта й разом з Тетяною. Але зображення цих вулиць більше скідаються на швидкі зама-льовки, ніж на намагання створити певний образ. Втім, спостерігаєть-ся і внутрішня спорідненість цих людей і прагнули, аби вони того заслуговували. І ось ці люди, зна-йомі і незнайомі, приходять до музею, сподіваючись на зустріч із вами, з мистецтвом.

Пробачте, що так бездушно на цьому шляху нас часом перепиняють... Тамара СОЛОВЕЙ





# ГОЛОДОМОР ГЕНОЦИД '32-33

26.11.2011  
пам'ятаємо

## ВЧІТЕЛІВ ЗАКЛИКАЮТЬ НАГАДАТИ ШКОЛЯРАМ ПРО ГОЛОДОМОР

Громадський комітет із вшанування пам'яті жертв Голодомору-геноциду 1932-1933 років закликає освітян підтримати загальнонаціональну традицію та провести у поминальний тиждень 21-25 листопада Уроки пам'яті Голодомору в Україні. Про це йдеється у зверненні Комітету до керівників освітніх закладів та вчителів.

Нагадаємо, у серпні 2010 року міністр освіти Дмитро Табачник заявив, що Голодомор не був геноцидом українців, відтак за його одноосібним рішенням у нових підручниках з історії

України з опису Голодомору 1932-1933 рр. забрали визначення «геноцид» як «вигадки». Нагадаємо, 28 листопада 2006 року Верховна Рада України ухвалила закон «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», який трактує події 1932-1933 років як геноцид українського народу.

Освітян також просять організувати учням відвідування пам'ятних місць, музеїв пам'яті жертв Голодомору та залучити школярів та студентів до участі у громадських поминальних заходах у День пам'яті жертв

Голодомору 1932-1933 років.

«Зважаючи на важливість продовження роботи з вичення наймасштабнішої в історії людства трагедії, розкриття історичної правди про трагічні події 1932-1933 років та гідного вшанування пам'яті мільйонів безневинних жертв Голодомору-геноциду, закликаємо керівників освітніх закладів, учителів підтримати загальнонаціональну традицію та провести у поминальний тиждень 21-25 листопада Уроки пам'яті, організувати відвідування пам'ятних місць та музеїв пам'яті жертв Голодомору, залучити школярів та студентів до участі у громадських поминальних заходах, — йдеться у зверненні. — Вітіт у 1933-му мають жити у нашій пам'яті, і сьогодні саме від вас, шановні вчителі та керівники освітніх закладів, залежить збереження цієї пам'яті наступними поколіннями українців».

Прес-центр  
Центр дослідженій  
візволіального руху

## НА РОДИННЕ СВЯТО – З КРИМУ ПЕРЕДПЛАТА

Яскравим прикладом підтримки україномовних ЗМІ стало рішення севастопольської громадської організації «Союзукраїнок» передплатити часопис «Кримська світлиця». Колектив з двадцяти п'яти союзянок на чолі з беззмінним головою — п. Богданою Процак (ліворуч на фото) уже зробив передплату на перше півріччя й закликає все вельмишановне панство Криму й України в цілому підтримати цей часопис.

На думку членів цієї активної громадської організації, передплата «Кримської світлиці» може також слугувати добрим подарунком для друзів чи родинного кола до різних пам'ятних дат. Родина Процак уже передплатила два примірники часопису для рідних, які мешкають на Тернопільщині.

Для довідки: севастопольській громадській організації «Союз українок» — уже 19 років. За цей час нею зроблено чима-



ло добрих справ. Серед них: благодійниця допомагає дитячим будинкам Севастополя та громадянам похилого віку, надання стипендій обдарованим студентам та учням місцевих навчальних закладів, робота з виховним відділом Військово-Морських Сил Збройних Сил України, передплата україномовних ЗМІ для бібліотек, школ, дошкільних навчальних закладів, боротьба за екологічно чистий Севастополь, активна участь у громадському житті міста тощо.

## З ЮВІЛЕЄМ!

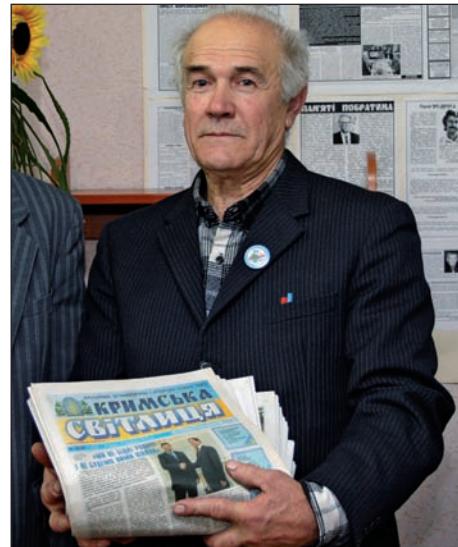
Світлана Іванівна Осєледцева-Горбатюк родом з Вінниччини. Там вчилася в українській школі, пережила нелегке повоєнне дитинство. Успішно закінчила Львівський університет і все трудове життя присвятила навчанню дітей англійської мови

у львівській українській гімназії. Багато її вихованців успішно закінчили українські та зарубіжні виші і мають гарні здобутки у житті. А Світлана Іванівна ще й на пенсії вчить дітей, допомагає тим, хто хоче мати кращі знання з англійської.

Вже багато років Світлана Іванівна приїжджає на

відпочинок до Криму, познакомилася тут з «Кримською світлицею» і нині зробила передплату газети на наступний рік, щоб пропагувати її і в Галичині. Тож прийтіть, шановна пані Світлана, сердечні вітання з ювілеєм й побажання усіляких гараздів і від «Кримської світлиці»!

## «КРИЛАТИ З НЬОГО ВРОДЯТЬСЯ ПЛОДИ, І З ТИХ ПЛОДІВ ПОСІЮТЬСЯ САДИ...»



Ліна КОСТЕНКО  
(Давидові псалми)

Як уже повідомляла наша газета, шанувальник визначеної Симиренківської спадщини, член НТШ, садівник, співак та художник кримський татарин Ахтем Алієв з Советського району на честь ювілею професора Володимира Симиренка розпочав подвіжницьку й меценатську симиренківську акцію у кримських школах. Він виростив на свої присадибні ділянки кілька тисяч саджанців плодових, ягідних та квітково-декоративних культур і розпочав поширювати їх по школах Криму.

Водночас Ахтем-ага взявся поширювати в Криму і «Кримську світлицю», читачем якої він є вже багато років. Мають бути добри і щедрі духовні плоди у такого садівника!

## НА 2012 РІК «КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ» МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ НА ПОШТИ!

Газета вже є в каталозі передплатних видань України. Її індекс — 90269. Вартість передплати на 1 місяць — 8 грн. 01 коп., на три — 24 грн. 03 коп., на піврік — 48 грн. 06 коп.

Закликаємо читачів — давніх і нових — підтримати свою газету й передплатити «Кримську світлицю» не лише для себе! Зробіть подарунок своїй школі, бібліотеці, рідним, знайомим: чим більше у газеті майбутнє і менше шансів на повторення тих негараздів, які довелося пережити редакції разом з читачами за останній півтора року.

Тим передплатникам, які з відомих причин не змогли отримувати газету у 2010 році, «Кримську світлицю» — в рахунок погашення боргу — до кінця поточного року надходитиме поштою. Через порушені договірні стосунки придбати «Світлицю» в кіосках «Союздруку» поки що не можна, тому краще оформити передплату: на 2012 рік це можна зробити на пошті (публікуємо передплатний абонемент), до кінця поточного року — через бухгалтерію Газетно-журналного видавництва.

З усіх питань стосовно передплати звертайтеся за адресою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, ДП «Газетно-журналне видавництво Міністерства культури і туризму України», Іван Порхун.

Тел./факс: (044) 498-23-64

електронна пошта — pnu.kultura.porhun@gmail.com

Поточні номери газети можна отримати також і в редакції.

Конт. телефони: (0652) 51-13-24, 51-13-25

Державний комітет зв'язку та інформатизації України  
**АБОНЕМЕНТ**

На газету 90269  
(індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання) Кількість комплектів

на 200 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куди (поштовий індекс) (адреса)

Кому (прізвище, ініціали)

**ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ**

На газету 90269  
(індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)

Вар- тість	передплати	грн.	коп.	Кількість комплектів
переадресування	грн.	коп.		

на 200 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

поштовий індекс

місто

код вулиці

село

буд. корп. кв.

район

вулиця

прізвище, ініціали

**ІІІАНОВНІ «СВІТЛИЧАНИ!** Просимо вас посприяти у налагодженні інформаційно-популяризаторських осередків «Кримської світлиці» у Криму й усій Україні. Відгукніться, хто міг би допомогти в організації передплати і поширення газети на місцях, хто став би її позаштатним громадським кореспондентом і розповсюджувачем. Допоможіть українському просвітницькому друкованому Слову утвердитися в інформаційному просторі всієї держави і Криму зокрема! Телефонуйте: (0652) 51-13-24, (050) 957-84-40



## ДУША ТЯГЛАСЯ ДО СЛОВА

15 листопада відсвяткував свій 75-річний день народження давній друг і симпатик «Кримської світлиці», один з активних її дописувачів Володимир Григорович Мамецький (Подкопаєв).

В. Г. Мамецький народився далекого 1936 року в мальовничому селі Мала Чернігівка Овруцького району на Житомирщині. Рано втратив батьків, але виріс доброю і порядною людиною. Не зчеснів його душа ні від голодного і холодного воєнного лихоліття, ні від повоєнного сирітського дитинства, ні від голоду 1946-1947 років, ні від різних життєвих негараздів. Хлопець виростав з вірою у краще майбутнє рідного краю, у перетворення на квітучий сад рідної землі.

Недавній відгомін великої битви рідного народу за свою свободу, пропалі порохом і димом уцілі земляки-фронтувики, котрі поверталися з далекого визвольного походу до своїх домівок, їхні розповіді про солдатське фронтове життя посиляли в серці юнака зерна пошани й любові до людей у військовій формі. Можливо, саме тоді зародилася в душі юнака мрія стати військовим, служити вірою й правдою своїй Вітчизні, і, якщо буде потрібно, стати на її захист, як ставали його рідні, близькі, його односельці й земляки. Тому й не роздумуючи, бо це вже да-

вно було сплановано, вступив на навчання до військового училища.

Тридцять два роки віддав нелегкій ратній службі. Пройшов важкий шлях становлення командира від солдата, а потім й курсанта артилерійського училища до полковника. Де тільки не довелося побувати-послужити за ці понад три десятки років армійського життя — в далеких і близьких гарнізонах, у гарячих середньоазійських степах, у північних та південних широтах колишнього Радянського Союзу, але ніколи не забував своєї малої батьківщини, своєї України, рідної мови і пісні.

Хоч за фахом був, як кажуть, «технarem», але душа тяглась до художнього слова, яке брунувалося в ній і готове було будь-якої хвилини розківіти весняним цвітом поезії. І розвітло, і пустило пагінину, і зачинило віші, але вже тоді, як зняв армійську шинель, як став цивільною людиною після винажливої тридцятидворічної служби, як побував у рідних краях, пройшовся стежками свого далекого воєнного дитинства і повоєнної юності.

Душа забриніла віршами і вже з ними він, полковник у відставці, син квітучого українського Полісся, не розлучається й понині. Його першу книгу «Тепло долонь», що побачила світ 2008 року в одному з сімферопольських видавництв, склали вірші про юність — і доармійську й армійську, вірші про рідний край — Житомирщину і Крим, де він поселився після тривалої армійської служби, про Україну, яка виборола свою незалежність, про людські долі — такі різні й неординарні.

А нещодавно у Володимира Мамецького вийшла у світ нова книга «Поступ» — роман у віршах про пережиті, про долю простого сільського парубійка, який став військовим і пройшов нелегкі дороги армійського життя, дослужився до високого чину, але й на мить не забував, що він перш за все Людина, якій притаманні прекрасні людські якості, а вже потім — військовий.

У романі присутні роздуми й про життя повоєнного села, про становлення України. З болем у душі автор пише про те, скільки людських ресурсів було затрачено на нагромадження смертоносної зброї, котру тепер доводиться знищувати, і корта, лишившись без належного нагляду, завдає чимало шкоди і людям, і екології. Не будемо переповідати зміст твору, акцентувати увагу на тих чи інших його сторінках. Вони написані так, як підказувало серце автора — громадянина своєї країни:

*Він — оптиміст.  
Він спілко вірить  
І в Україну, і в народ.*

І хай виспівє ще ліра  
І до нових зове чесноту.  
Скоріше б біди всі здолати  
Ta Україну збудувати...

Володимир Григорович знайшов у собі силу, аби повернутися до своїх першовитоків, до материнської мови, від спілкування якою він був відріваний усе своє життя. Бо довелося фактично вдруге вивчати свою рідну мову! А таке під силу не кожному.

В. Мамецький разом з композиторами написав також понад 100 пісень. Серед них такі відомі, як пісня-марш «Ідуть батальйони» (переможець всесвітнього конкурсу стройової пісні), «Перемога», «Афганістан», «Мое село», «Музика в душі», «Нам сниться море» та багато інших.

У творчих планах — нова книга ліричних віршів, над якою поет-ветеран армійської служби нині працює. Володимир Мамецький, незважаючи на свій уже солідний вік, не полишає активного громадського життя. І дай, Боже, аби він ще довго радував шанувальників своєї творчості новими віршами, піснями, спогадами про пережиті.

З ювілем вас, Володимире Григоровичу!

**Данило КОНОНЕНКО**

\* \* \*

Пропонуємо увазі читачів кілька віршів Володимира Мамецького з його майбутньої книги.



## «ПРОЩАЛЬНА ОСЕНІ КРАСА...»

### В СЕРЦІ МОЇМ

Є в моєму характері:  
Непокірність, прямота,  
До мови від матери  
Любов вогниста, свята.  
В моїм серці, як в кратері  
Гаряче думкам, словам...  
Мову моєї матери  
Нікому я не віддам!

Мене ти, сонячна любове,  
Не обміни — не обманні.  
А як цілюща свіжа злива  
Цілує землю з вишнини, —  
Прошу, любове,  
Будь щаслива,  
Не обмани — не обміни.

Мені дай, сонце,  
Свого світла,  
А сили, свіжості — земля,  
Щоб як конвалія розквітла  
Душа закохана моя.  
Хай сходить сонце  
Світанкове,

Промінням обніма лани, —  
Мене ти, сонячна любове,  
Не обміни — не обманні!

### НОКТЮРН

У селі твоєму біля ставу  
Місяць сипле срібло  
з висоти...

Де стоїть берізка кучерявя,  
Біля неї, ніби Мавка, ти.

А довкола —

тиша загадкова...  
Невимовна чарівна краса.  
За плечем оголеним чудова  
Чорна з полиском звиса коса.  
Місяць повний, срібний  
бля ставу  
Промінем торкнувесь  
твоїх колін...  
Не в берізку білу  
кучеряву, —

Закохався в тебе, Мавко, він.

### У ЛІСОВОМУ ХРАМІ

В горах, у лісовому храмі,  
Горить і все не погаса,  
А світить, сяє кольорами  
Прошальна осені краса.  
Прийшла ж до храму  
лісового,

Мов з давнини княгиня та,  
В короні з листя золотого  
Кримчанка гарна, молода.  
Господар храму — лось  
повоажно  
Став на стежині лісовій,  
Так радісно і так протяжно  
Він протрубив кримчанці цій.

### ЛИСТИ ЗАПІЗНІЛІ

Як ввечері явір гілками  
Постукає із вітром в вікно,  
Згадав, що до мами, до мами  
Листів не писав вже давно.  
Син шле все листи

за листами...

— Чом, мамо, не пишеш?  
— пита.

Та тільки із дому від мами  
Нема і одного листа.

В порожнім дворі яворина  
Самотня й без мами сумна.  
Листи запіznілі від сина  
Не вміє читати вона.  
Уранці з листків яворини  
Притихлих та дуже сумних  
Здається: не просто росини,  
А капають слози із них.

### ІДЕ КОХАНА

Кохана йде за кроком крок  
У в'язанім картузику.  
Не просто стукіт чобіток —  
Я чую кроків музику.

Іду із нею парком я,  
Хоча пора осіння,  
Її очей краса сія,  
Як сонячне проміння.  
В них — стільки світла,  
добroti.

Вона ж — вся осіння.  
Хотів би я іти і йти  
З тобою лиш, кохана.  
**Володимир КАПУСТИН**  
м. Київ

## Володимир МАМЕЦЬКИЙ «КОМУ Ж НЕСТИ СВЯТЕ ЗНАМЕНО?»



Плекає і мрії, й бажання  
Держава моя молода.  
Неправда, що ми не єдині,  
Що західні й східні ми є.  
Нам жити в одній Україні  
І щастя творити своє!  
Ми впевнені

в братній любові,  
У дружбі навіки-вікі.  
Шукаємо істину в слові,  
У гідному спадку батьків.  
\* \* \*  
Мрійний Криме, твої гори  
Звік чатують у дозорі,  
Спечне сонце аж п'янить.  
І бурхливе, і прозоре  
Зашарове всіх море,  
Заполонює блакиті.

**ЧАС**  
Ах, часе мій, ти, певно,  
маєш крила,  
Що день і ніч в незвідане  
несуть.

А скільки тих, що ще  
недолюбили?

І чи ж не в цім твоя  
життєва суть?  
Куди ж спішиш ти, часе,  
так невпинно?

Адже в житті ще так багато  
справ.  
Ідуть слідом і винні,  
і невинні,

Ідуть і ті, хто навіть не кохав.  
Біжить життя —

його не зупинити.  
Аж стрімголов біжить  
лише вперед.

Спішать часи й хвилини —  
проминути,  
Несуть у небо  
вічності секрет.

Ти, часе, наче птаха  
пролітаєш.  
Лише мигтять життєві  
рубежі.

Щасливий, мабуть, кожен,  
хто кохاء,  
Не знаючи ні часу, ні межі.  
Мій трізний часе,

ти моє сумління.  
Чому ж тебе так завжди  
наближал?

Біжиши ти у незвідане і нині,  
Й твою ходу ніхто

не повергав.

### ПАМ'ЯТЬ

Усе проходить. Проминає,  
Ненає усміх на лиці.  
Життя лиш пам'ять  
залишає, —

Як ту каблучку на руці.

Нішо не вернеться,  
не спліне,  
Лише зостануться жалі.  
Нахлине повінь на долину  
Та відспівають солов'ї...  
І тільки пам'ять тріумфує,  
Роки охоплює й віки.  
Чиється і тужить, і сумує,  
Чиється раді залюбки.  
Бо як без пам'яті нам жити?  
Засяють бронзою не всі.  
Та буде пам'ятним

**КОНІ**  
Пробігають чвалом коні.  
Ліне стукіт їх копит.  
Чи гонитва, чи погоня,  
Чи то юний їх політ?  
А навколо луги широкі  
І розківічена трава.  
Сходять радощі й неспокій,  
Бо вже скоро і жнива, —  
Неосяжні й нескінченні,  
Від зорі і до зорі.  
І, напевно, без натхнення  
Тої ж джадити пори.  
Ну, а пости стукіт лине  
Молодих міцніх копит.

Зупиняє на хвилину:  
Граціозно як летить  
Кінь за милою в погоні,  
Вихром грива, шал в очах.

Скачут чвалом в лузі коні.  
Тануть ритми в небесах.

**ЛІЧАКИ**  
Скажи: чия ти, Україно?  
Які несеш в собі думки?  
То віш вітром з полонини,  
То димом дихаєш гірким.

А дя ж краса твоя і воля?  
А дя ж ти справжні козаки?  
Чому ж досі сива доля  
Ніяк не зніме личаки?

Адже спроможна  
в світ літати,  
Рясний вирощувати хліб...  
Якби ж ще й діри залатати.

Якби ж було тих менше бід.  
Моя ти нене ненаглядна!  
Вже скільки горя за віки  
Було, тих чвар на стежці

владній  
Навкруж дніпрової ріки.  
Бурлиш і досі, Україно:  
Не всі поділені лани.

Комусь — лиш владу —



# «ЗГОДОМ Я ПОБАЧИВ, ЩО В МОЇЙ КВАРТИРІ ЕКСПОНАТАМ СТАЛО ТІСНО...»



**З**устрічі з червоноградським «Прозерком» завжди цінні тим, що в полі «тяжіння» цієї громадської жіночої організації завжди опиняються надзвичайно цікаві люди. Скажімо, на писанкарський фестиваль імені Тараса Городецького було запрошено Миколу Огородника з Рівненщини (на фото). Ця наполеглива й скромна людина (вчений-агроном за освітою) ніби й не мала прямого відношення до писанки, та все ж до збереження української культурної спадщини Микола Сергійович не байдужий. Виявилося, що він збирав і багато років зберігав предмети народного побуту у своїй квартирі в Здолбунові, а тепер фактично став власником хати-музею в селі Дермань. Ось про цей несподіваний поворот в його долі ми й вирішили поговорити сьогодні. «Новоспечений» музейний працівник, прізвища якого ви не знайдете в жодних каталогах і у відомостях про зарплату, емоційно розповідає:

— Треба сказати, що ідея шукала мене, а я — її. Моя міська квартира постійно наповнювалася різними старожитностями, які я збирав упродовж багатьох років. Але згодом я побачив, що в моїй квартирі експонатам стало

тісно... I я почав шукати спосіб, як їх показати землякам. Адже коли люди не мають доступу до цих давніх витворів людської праці, то дуже багато втрачається. Йдеться ж про те, що робилося руками наших предків... Вирішив, що найкраще розмістити це все у якійсь просторій сільській хаті, яка згодом почала б виконувати роль музею. I бажано, щоб сама хата була дерев'яною, історичною...

**— Це непросте завдання...**

— Справді, непросте! Я довго шукав хати по району: оглядав по черзі — одну, другу, п'яту, десяту... Розпитував у знайомих, багато їздив. Чогось у них бракувало, щось змушувало мене продовжувати пошуки. I, нарешті, знайшов те, що шукав! У селі Дермань, яке знаходитьться на відстані 30 кілометрів від Здолбунова, я знайшов хату, якій понад двісті років! Ось так — залишов на обійстя і відчув, що це — моя омріяна хата! Можливо, вона також усі двісті років чекала на мій прихід...

**— Там хтось жив?**

— Так, власники були. Але коли я розповів людям про свої плани, то вони відразу сказали, що продадуть хату. I продали зовсім недорого! Я відразу ж почав упорядковувати хатину, приводити її до первісного вигляду.

**— А з юридичної точки зору нескладно було відкрити новий музей?**

— Я оформив приватну власність на хату. I відразу зрозумів, що саме «зелений туризм» — це та нова галузь, та шпарина, яка дозволить здійснити всі мої задуми. Бо якби я зареєстрував хату як музей, то вілз би у довготривалу фінансову кабалу. Все, що вдавалося б заробити, витрачав би невідомо на що... А так усі гроши, які заробляю сам і які «заробляє» моя хата, я витрачу на придбання, а фактично на порятунок тих скарбів народного побуту, які подекуди ще збереглися у селах Рівненщини.

**— Чи вам не здається, що у нас загалом непогані люди, просто ніхто з ними не пра-**



**— Не уявляєте, як приємно усвідомлювати, що не переводяться в Україні такі люди, як ви!**

— А мене дуже засмучує, що не переводяться люди, які мають мішки грошей, але використовують їх не для порятунку народної спадщини, а для подальшого збагачення. Вони можуть викупити все! I вони викуповують те, що їм пропонують збіднілі люди, викуповують і вивозять з України. В кращому випадку, перепродують дещо тут. Але це заняття стає іхнім бізнесом, а не порятунком духовних скарбів. Мені вдалося врятувати лише невеличку частину матеріальної і духовної спадщини наших предків; я часом задзеру тим, хто міг би викупити більше... Хоча бувають і зворушливі моменти: я підходжу до людей і пропоную гроши за якусь річ. Спочатку вони просять дорого, але коли я починаю розповідати, для якої мети збираю старовинні предмети, пояснюю, що придбана музеєм річ буде своєрідним увінченням імені власника, то люди віддають мені її безплатно. Навіть ображаютися, якщо я потім пропоную якусь символічну плату...

**— Чи вам не здається, що у нас загалом непогані люди, просто ніхто з ними не пра-**

**— цю системно, не роз'яснюю багатьох очевидних речей?**

— Так воно і є. У 2006 році наша садиба виборола друге місце в конкурсі на кращу модель мобілізації внутрішніх ресурсів громади. Цей конкурс проводила зареєстрована в Києві американська громадська організація «Ю кен». Вона видала диплом, а до диплома додавалося трохи грошей... «від американського народу». Зовсім небагато, навіть за нашими мірками, та все-таки це була конкретна допомога від простих американців! I ми, витрачаючи ці гроши, постійно згадували незнайомих нам людей з-за океану доб्रим словом... А їх же ского часу хтось організовував, збирав ці гроши, пояснював, для чого вони потрібні. I якщо американці можуть збирати гроші для України, то невже

так важко мобілізувати самих українців? Щоб якось віддячити цим небайдужим людям, я в коморі повісив таку собі «лампочку Ілліча», але відвідувачам кажу, що це лампочка Едісона, відомого американського винахідника. Дехто дивується, чому я, зберігаючи українські старожитності, з такою теплотою загадую американців. А я кажу таким людям: «Американці принаймні хотіть, щоб у нашему селі був музей, а от чи хочуть цього українці — я в цьому ще не розібралася...» Доходи від хати-музею в Дермані поки що надзвичайно маленькі, але ми й не ставимо собі за мету будь-якою ціною збільшити відвідуваність. Нам важливо, щоб приходили люди, які готові сприймати те, що ми показуємо. Щоб вони з цікавістю оглядали експонати і уважно слухали. Саме це є найбільшою нагородою за зроблене! А ще нагородою є увага таких людей, як чудові дівчата з «Прозерка» — я на фестивалях не новачок, але червоноградський фестиваль писанки імені Тараса Городецького був особливим: і за змістом, і за рівнем організації. Дівчата — просто молодці! А ще приємно відчувати неабияке зацікавлення вашої газети... Ми обов'язково передплатимо її, адже далеко не кожна газета є такою уважною до подвигів...

**Сергій ЛАЩЕНКО**



## «ІРУШНИК ВИШИВАНИЙ...»

Нешодавно у приміщенні Рівненського обласного краєзнавчого музею відбулося відкриття виставки «І рушник вишиваний...»

Виставку присвячено пам'яті визначних українських вишивальниць — Героя України Віри Роїк, 100-річний ювілей від дня народження якої відзначався цього року, та заслуженої майстрині на-

родної творчості України Марії Шевчук. Їхні фото, книги та газетні публікації про знаних рукоільниць — перше, на що звернули увагу відвідувачі.

Віра Роїк лиш одного разу була в Рівненському обласному краєзнавчому музеї, коли тут презентували її 95-ту персональну виставку. Від того часу у Рівному ша-

нують та пам'ятають цю легендарну жінку. Марія Шевчук була участницею традиційного фольклорно-етнографічного свята «Музейні гостини», що в травневі дні проходить на подвір'ї Рівненського обласного краєзнавчого музею, а також інших мистецьких заходів, що відбуваються на Рівненщині. Сьогодні творчі традиції обох майстринь гідно продовжують їхні нащадки. Якщо кримчанку Віру Роїк наслідують її онучки та праправучки, то роботу рівнянки Марії Шевчук продовжує її донька Ярослава Вернюк, власні витвори якої були також представлені на виставці «І рушник вишиваний...»

Загалом же увазі відвіду-

вачів було представлено понад п'ять десятків рушників, що презентують сучасне вишивальне мистецтво Рівненщини. Це творчий доробок найкращих вишивальниць м. Рівного, які є активними учасниками багатьох міських, обласних, республіканських та міжнародних виставок, а також щорічного фольклорно-етнографічного свята «Музейні гостини» — О. Рябунець, Н. Гіроль, О. Мякоти, Я. Вернюк, І. Назарішиної,

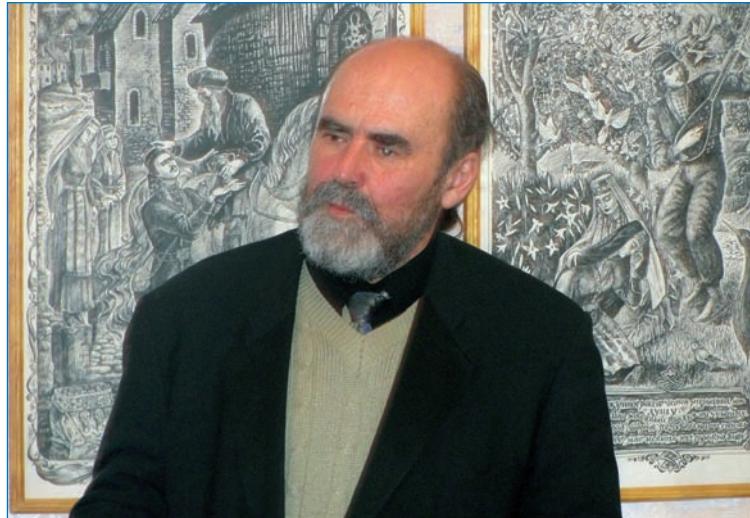
В. Галапач, Т. Данилюк. Вишиті ними рушники — цікаві й самобутні мистецькі явища, які відзеркалюють сучасні тенденції в розвитку вишивки, де вдається поєднувати невичерпна фантазія авторів з глибокою образністю та багатими народними традиціями, оздоблення інтер'єрів тканин. Вишиваний манюлок у поєданні з технічною досконалістю — це ті риси, які притаманні справжнім, талановитим витворам і є визначальними у творчому доробку рівненських майстринь.

Для шанувальників цього давнього ремесла були також представлені сучасні видання з вишивального мистецтва, ілюстративні матеріали з фондів музею та фотоматеріали експедиційних досліджень, проведених працівниками відділу етнографії протягом останніх років.

**Олександр БУЛИГА,**  
директор Рівненського обласного краєзнавчого музею

На фото: мистецтвознавець Микола Бендюк з Острога захоплений роботами вишивальниць; рівненські майстрині, які представили власні доробки на виставці





Романтична історія про кохання юнака Ашика Каріба і красуні Шахсене передається віками у фольклорі всіх тюркських народів. В інтерпретації художника Іллі Борохова, який взяв за основу її кримчацький варіант, що дійшов до наших днів на сторінках джонки — старовинного сімейного рукопису національним алфавітом кримчанина Ш. Бакши, ця казка концентрує в своєму змісті всю щирість, доброту і цнотливість народу: напуття підростаючому поколінню, свого роду кодекс честі, правила поведінки в суспільстві і ставлення до навколошнього світу.

В п'яти композиціях лаконічною мовою графічних ліній перед глядачем постають драматичні повороти сюжету: 40-денної шляхі Ашика Каріба з караваном із м. Алена в інше місто, щоб заробити за умовами батька нареченої гроші на весілля, відкриття кав'янрі, підступність друга Шахлевента, який через три роки повіз від його імені кохані подарунки, проте, привласнивши їх, захотів сам одружитися з чужою нареченою. І тільки пісня Ашика Каріба в супроводі народного струнного музичного інструмента — сазу, який почула Шахсене, перервала весільну церемонію із злім нелюбом. Гости дізналися про обман. І остання перепона до щастя молодих людей, які не уявили своєї долі наїзно, була усунута. А пісні Ашика Каріба, який жив довго і щасливо в шлюбі з Шахсене, і досі співають у багатьох кримчацьких сім'ях.

Чув їх у дитинстві від батьків та бабусі і кримчак за походженням Ілля Борохов. «Мої предки — степовики, у яких до коней любов у крові, — напише він згодом в одному з віршів. — Я виріс там, де сіль, піна, шум, рибальські сіті і човни. Люблю я Керч». Цією любов'ю наповнений великий пласт творчості художника, що на відкритій у Всеукраїнському інформаційно-культурному центрі персональній виставці «Мій шлях у мистецтві» був продемонстрований у документальному фільмі про оформлення ним у місті архітектурних споруд різними видами монументального розпису, рельєфів, мозаїк і скульптур з кованої міди.

Він навчався у Керчі в середній школі, художній студії клубу «Мистецтво» і повернувшись сюди професійним художни-

## ВІДЧУТИ НА ДОТИК ЕПОХУ

ком після закінчення художньо-графічного факультету Орловського педагогічного інституту. Створені ним за чотири роки роботи в новому викладачем картини існують нині вже більше у віртуальному світі та книжкових репродукціях, бо оригінали знаходяться у фондах музеїв Москви, Орла та інших міст Росії, у приватних колекціях і тільки час від часу експонуються на виставках. А керченські багатофігурні орнаментальні композиції є своєрідною постійно діючою авторською експозицією Іллі Борохова в архітектурних ансамблях освітніх, водолікувальних та культурно-мистецьких комплексів міста. Йому він присвятив після переїзду в 1997 році до Сімферополя і створену за наступні три роки серію живописних картин, де поєднав народний епос, історію, трагедію каменоломень Аджимушкай і сучасність, романтику юності, мудрість зрілості з відродженням на крайньому сході Криму полісу радості, що відкривається погляду з гори Мітридат панорамою суворої графіки споруд, доріг, куполів храмів, Пантикопейських розкопок, білоскому моря і зеленною насадженою. Одна з цих картин у 1999 році була подарована Президенту України Л. Кучмі, а інші — міським головам, обриси яких закарбовані в сюжетній канві картин.

Глибоке проникнення в древні пласти кримчаків — невеликої групи населення Криму, сформованої на етноконфесійній основі дві тисячі років тому, в їхній етнографії і релігії стало для художника основою для створення триптиху «Історія, звичаї і традиції кримчаків», який нині є

м'яті загиблим, пишається національними талантами і творить свою новітню історію, кожен день якої акумулюється в портретах, сценах реального і театрально-декоративного живопису Іллі Борохова.

— Я малюю так детально, до найменших дрібниць, щоб не говорити коротко, — пояснює свій стиль художник.

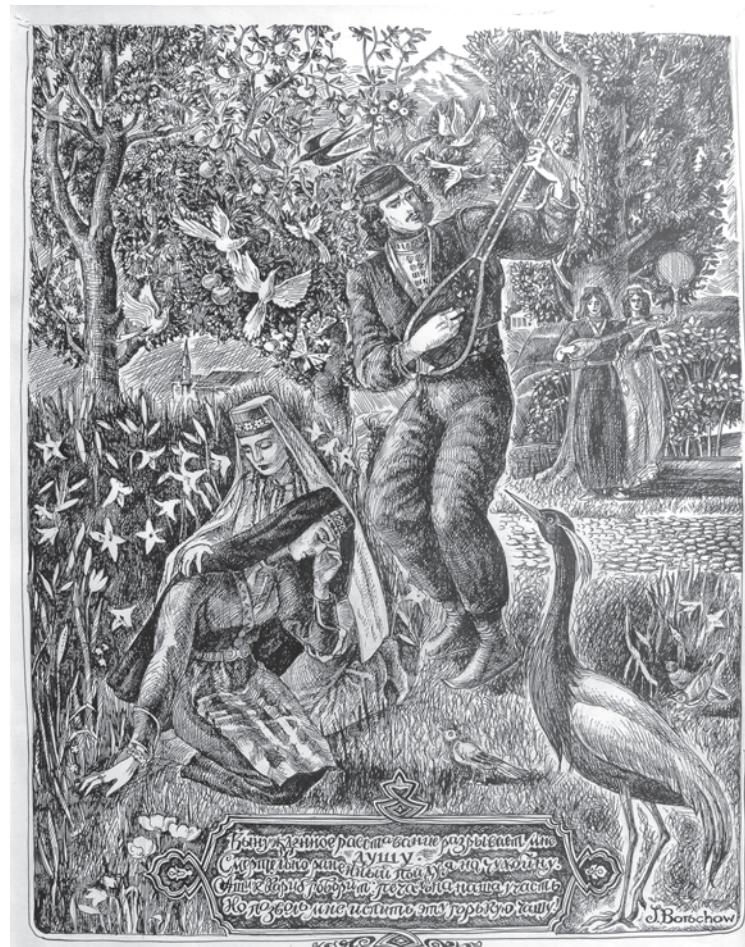
Проте коли фарби починають згущатися від нагромадження відтінків кольорів, а сюжетним лініям не вистачає місця на картинах, він перекладає їхній зміст на мову поезії. Потім відбувається навпаки: поезія переходить у живопис. На його мольберті постійно встановлений підрамник з полотном чи папером для роботи, а директорський кабінет, спочатку в Керченській дитячій художній школі, а з 2004 року — в Сімферополі, був одночасно і майстернею.

— Коли я тільки прийшов працювати викладачем у Сімферопольську художню школу, — розповідає Ілля Данилович, — її директор Валентин Полежаєв мені одразу віддав під майстерню окрему кімнату, створивши всі умови для творчості.

**Валентина НАСТІНА**

Вони і сьогодні, як два педагогічні «метри» живопису, удачно звані заслужених працівників культури АРК, помінявшись службовими кріслами, працюють з юними художніми обдаруваннями, доповнюючи одне одного. Викладачів же, за словами заступника директора Олени Воробйової, І. Борохов часто дивує своїми поетичними експромтами з влучними словесними портретами їхніх героїв. Більшість з них увійшли до його поетичної збірки «Корені», виданої в 2010 році.

Читаєш вірші, тематично об'єднані в розділах «Рідне», «Метафізика», «Майстрам», «Історія», «Героям нашого часу», і відчуваєш себе відкривачем вірності автора минулому свого народу — кримчаків, істині, яку він вбачає в духовності. Цій меті привчав роботу над створенням галереї портретів відомих кримчацьких просвітителів, в якій поєднєє сусільний та осо-бистий позитивний досвід, корисний результат і людську зрілість для цвітіння квітів злагоди і свободи на кримській планеті в мініатюрі.



Галина ЖУБІЛЬ-КНИШ, Роксолана ЖУБІЛЬ

# СУЧАСНЕ ВЕСІЛЛЯ ПО-УКРАЇНСЬКИ

Ой ми просимо вас:

Приходьте до нас...

Іди, іди, доню,  
Збираї всю родину,  
Аби йм вклонитись.  
Нехай прийдуть  
На твое весілля  
Ta її повеселитись.

Першим етапом самого весілля були запрошення. В Україні віддавна практикувалося особисте відвідування молодими (з метою запрошення) родичів і знайомих. Відбувалося це теж досить урочисто. Молода та дружки одягалися в святковий український стрій, прикрашали голови вінками. До вінків чіпляли різникольорові стрічки, причому вінок молодої різнився більшою кількістю квітів та довшими стрічками. Молода тричі кланялася батькам, просячи благословення, щоб гостей на весілля просити: «Благословіть, батечку й матінко, вийти з хати, село обходити, усіх на мое весілля запросити». Батьки радо благословляли. Мати давала доні і дружкам торбини з «шишками» (весільним обрядовим печивом) і нагадувала, щоб вони нічне хати не минули, усіх запросили. Батько нагадував, щоб не запрошували родину серед дороги, бо це вважалося виявом неповаги до них. У народі казали: «Просили на дозрі, щоб не були на порозі». Але, для годиться, слід було запросити усіх, хто трапляється по дорозі, навіть малих дітей, виявляючи тим самим повагу до всіх стрічників.

Окрім молодої ходив за-прошувати молодий із дружбами. Хлопці одягали святковий український стрій. Молодий чіпляв на капелюх з лівого боку квітку, що молодна на заручинах подарувала, а дружка мав у руках декоративну сокиру.

Увійшовши у хату, вони кланялися господарям і промовляли: «Просили батько, просили мати, і я прошу вас, аби прийшли на хліб, на сіль, на весілля». Ці слова слід було повторювати тричі, кланяючись. Молода після цих слів обдаровувала господарів солоджими «шишками». Господарі дякували за гарне і ширше запрошення, обіцяли прийти, бажали молодій бути у шлюбі щасливою, а молодому — бути добрим господарем. Якщо це була родина, то давали молодій (молодому) гроши, аби «започаткувати» сімейний бюджет, промовляючи: «А це тобі на колиску, на прядиво, (на підкови)».

А в нашої молодої  
Віні в'ють...

Та підружечки ж ви мої,  
Звійті віночок тепер мені.  
Завтра часу не будете мати,  
Мене до шлюбу треба збирати.

У більшості регіонів України між заручинами та весіллями проводили вечір, на якому наречена прощалася зі своїм дівуванням, а наречений — із парубоцтвом. Називали цей вечір для молодої по-різнові: вінкоплетини, вечорини, підвесілки, дівич-вечір, дівичник, збирник, за-водини. Відбувалися такі вечори окрім у молодої і в молодого: у молодої збиралися дівчата, а в молодого — парубки. Це був час не стільки для розваг, скільки для здійснення певних весільних обрядів: плетіння вінків, завивання гільзя, виготовлення весільних букетів тощо.

Вечоринам передував обряд збирання барвінку. Старостіна з дружками та жінками, що вміли ладкати, у четвер ішли по барвінок. У старостіни мав бути кошик, в якому лежали ножиці, нитки, хлібина та пляшечка зі свяченого водою. Кошик накривали вишитим рушни-

ком. Цей кошик старостіна мала пильнувати до кінця весілля, щоб ніхто, окрім неї, із нього чогось не брав. Коли все товариство підходило до барвінкової грядки, старостіна тричі кропила зілля свячену водою і промовляла:

Благослови, Боже, нарізати зеленої барвіночку,  
Щоб замаяти молодій голівочку.  
Де ти ріс, барвіночку?  
Я ріс в лісі, в холодочку,  
Я ріс в лісі, при криниці,  
При студеній водиці.  
Жінки співали:  
Стелися, барвінку, по високій брамі,  
Ой як добре жити  
при рідненькій мамі,  
При рідненькій мамі,  
при ріднім батеньку,  
Коса зачесана, сорочка блінка.



Після цього дружки обережно зрізали галузки ножицями, з'язували ниткою і складали до кошика. Жінки ладкали, а старостіна кропила грядку свячену водою, аби барвінок ще ряснішим був; посівала житом і пшеницею, аби барвінкові листочки «трубими» були. На місці зрізаного нев'янучого квіту залишали хлібину, дякуючи за галузки. Якщо барвінок збиралі з чиеїсь чужої грядки, то господині за вирощене зілля слід було дати могорича. У деяких регіонах за барвінком ходила сама наречена. Навівши повен кошик зілля, вона поверталася додому. А по дорозі уважно дивилася, хто її стрінеться. Якщо зустріє чоловіка, то першим народиться хлопчик, а якщо дівчину чи жінку — дівчинка.

Кошик із барвінком приносили в оселю до молодої. Дівчата, співаючи, плели вінки нареченій та нареченому, робили весільні букети собі, дружкам, старостам та усім гостям. Звичай прикрашати на весіллі всіх квітами зберігся, на щастя, і до сьогодні. Прикро лише те, що купують вінки та букети в магазинах, а не плетуть на дівич-вечорі власноруч під супровід прекрасних українських пісень.

А колись вінкоплетини були чи не найлірічнішим весільним обрядом. Спочатку плели молодій віночок-долю з мірти та барвінку, нашивачи листочки рядочком на білу стрічку. Цей віночок-долю батько клав зверху на хлібину і, перевертаючи разом із хлібиною, одягав віночок доні на голову. Робилося це обережно, аби доля у дитини була щасливою. Не можна було схибити, слід було рівненько покласти віночок на голову. Жінки при цьому співали:

Ой хрещатий барвіночку,  
Обвій доні головочку,



## Народознавство

# УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

## ЛИСТОПАД

Обвій гарно і рівненько,  
Аби була щасливенка.  
Аби мала добру долю,  
Бережи, барвінку, доню.  
Не зів'янь, буди зелененький,  
Аби була здоровенка.

Батько бажав донечці: «Хай тобі, моя доню, все із землі, із роси, із води; щоб ти була, мов золото ясна, наче весна красна, мов хліб добра! Будь здоровна як вода, багата як земля, червона як калина! Хай Господь тебе оберігає!»

Потім дружки плели грекор із сосни, барвінку та калини у вигляді довгої гірлянди — вінка. На весіллі грекор висітиме нам образом, під яким сидітимуть молоді.

Дівчата дружбами робили букетики з барвінку та блакитних квітів, перев'язуючи іх вузькими блакитними стрічками. За ці букетики на весіллі вони отримають подарунки (намисто, стрічки, парфуми тощо). Обов'язково робили букети і для старостів: для старостін — з рожевих квітів і з рожовою стрічкою, а для старости — з блакитних. Ці букети від усіх інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими білими атласними стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відрізнялися більшим розміром і ширшими стрічками. Для наречених робили пишні букети з білих квітів, перев'язуючи довгими та широкими стрічками. Для гостей готувалися невеличкі букетики з мірти чи барвінку, які прикрашалися вузенькими різникольоровими стрічками. Старости та гості, які на весіллі одержували ці прикраси, обов'язково різнилися від інших відріз

